

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

INTERVENCIONIZEM IN INTERVENCIJSKE AGENCIJE V KMETIJSTVU DRŽAV
ČLANIC EVROPSKE UNIJE IN SLOVENIJE

Ljubljana, december 2002

KARMEN GORIŠEK

IZJAVA

Študentka Karmen Gorišek izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom dr. Zarjana Fabjančiča, in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____ Podpis: _____

KAZALO

1. UVOD	1
2. DRŽAVNA INTERVENCIJA V KMETIJSTVU	3
2.1. DRŽAVNA INTERVENCIJA NA TRGU	3
2.2. RAZLOGI ZA DRŽAVNO INTERVENCIJO V KMETIJSTVU	4
2.3. OBLIKE DRŽAVNE INTERVENCIJE V KMETIJSTVU EU	5
2.3.1. Intervencijski odkupi	5
2.3.2. Dajatve na uvoz in izvozne subvencije	6
2.3.3. Državne subvencije	6
2.3.4. Kvote	7
2.3.5. Praha	7
2.4. PROBLEMATIČNOST DRŽAVNE INTERVENCIJE V KMETIJSTVU	7
3. STRUKTURNE REFORME SKUPNE KMETIJSKE POLITIKE	8
3.1. EVROPSKI KMETIJSKI USMERJEVALNI IN JAMSTVENI SKLAD	8
3.2. UREDBA 2052/88, MCSHARRYJEVE REFORME IN AGENDA 2000	9
4. INTERVENCIJSKE AGENCIJE V KMETIJSTVU EVROPSKE UNIJE	10
4.1. RIMSKA POGODBA	11
4.2. NALOGE INTERVENCIJSKE AGENCIJE	12
4.3. DEJAVNOST INTERVENCIJSKE AGENCIJE	13
4.4. POMEN INTERVENCIJSKE AGENCIJE	13
4.5. NAČIN DELA V INTERVENCIJSKI AGENCIJI	14
5. INTERVENCIJSKE AGENCIJE V DRŽAVAH ČLANICAH EVROPSKE UNIJE	15
5.1. AGENCIJA KOT AVTONOMNA ENOTA ZNOTRAJ DRŽAVNE UPRAVE, NADZOROVANA S STRANI MINISTRSTVA ZA KMETIJSTVO IN MINISTRSTVA ZA FINANCE	15
5.1.1. Avstrija	16
5.1.2. Belgija	16
5.1.3. Francija	17
5.1.4. Nemčija	18
5.1.5. Italija	18
5.1.6. Portugalska	19
5.1.7. Španija	19
5.1.8. Velika Britanija	20
5.2. AGENCIJA KOT USTANOVA V OKVIRU MINISTRSTVA ZA KMETIJSTVO	21
5.2.1. Danska	21
5.2.2. Finska	21
5.2.3. Grčija	22
5.2.4. Irska	22

5.3. AGENCIJA KOT NEODVISNA USTANOVA S FINANČNO AVTONOMIJO, POVEZANA Z MINISTRSTVOM ZA KMETIJSTVO	23
5.3.1. Švedska.....	23
5.3.2. Nizozemska	24
5.4. MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO KOT IZVAJALEC NALOG INTERVENCIJSKE AGENCIJE.....	24
5.4.1. Luksemburg.....	24
6. AGENCIJA REPUBLIKE SLOVENIJE ZA KMETIJSKE TRGE IN RAZVOJ PODEŽELJA.....	25
6.1. EKONOMSKO-POLITIČNI OKVIR.....	25
6.1.1. Tržno-cenovna komponenta slovenske kmetijske politike	26
6.1.2. Strukturna politika in politika razvoja podeželja	28
6.2. AKTRP in okvir SKP	30
6.2.1. SAPARD	31
6.2.2. Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad.....	32
6.3. ORGANIZACIJA AKTRP	32
6.3.1. Področje tržno-cenovne politike.....	33
6.3.2. Področje strukturne politike	34
6.4. AKREDITACIJA AKTRP	36
6.4.1. Postopek akreditacije Agencije za kmetijske trge in razvoj podeželja	36
7. SKLEP.....	40
LITERATURA	42
VIRI.....	43
SLOVAR IZRAZOV	

1. UVOD

Specifičnosti trga kmetijskih pridelkov oziroma živil, kjer prevladuje variabilnost ponudbe in neelastičnost povpraševanja, relativno spontano povzročata tržne anomalije, ki so za družbeno blaginjo celotnega gospodarstva ponavadi škodljive. Državna intervencija lahko na kmetijskih trgih prepreči negativne posledice eksternalij, ki na takšnih trgih nastajajo – ter ustvari ustrežnejše temelje za razvoj kmetijskega trga, katerega zakonitosti bi bile bližje konvencionalnim trgov, ki lahko delujejo tudi brez nenehno navzoče državne intervencije ali strukturnih politik.

Namen diplomskega dela je izpostaviti teoretski in institucionalni okvir delovanja intervencijskih agencij v EU ter še posebej slovenske AKTRP. Med drugimi tudi slovensko kmetijstvo, z določenimi podobnostmi in razlikami z značilnostmi evropskega kmetijstva, kandidira za članstvo v Skupnem trgu oziroma EU, zato mora biti že vnaprej pripravljeno na prilagajanja ter imeti zagotovljene okvire za usklajeno in združljivo delovanje kot del celotnega sistema.

Diplomsko delo ima cilj odgovoriti na kompleksna vprašanja dotične problematike. Ali je slovenska AKTRP zasnovana v skladu s kmetijsko politiko EU, kako le-ta ustreza problemom, ki jih določajo strukturne značilnosti slovenskega kmetijstva? Slovenska AKTRP pokriva, v primerjavi z ostalimi organi kmetijske politike in intervencijskimi agencijami EU, zelo široko področje, saj opravlja ukrepe tako cenovno-tržne kot tudi strukturne politike v okviru skupne kmetijske politike (v nadaljevanju SKP). Tako zasnovana, ima Agencija zelo širok horizont in spekter delovanja, zato je v Sloveniji eden glavnih akterjev na področju izvajanja kmetijske politike Slovenije ter implementirane SKP. Državni intervencionizem sam po sebi problemov kmetijskih trgov na dolgi rok ne rešuje – jih celo pogloblja, zato so potrebni ukrepi strukturne politike. Je AKTRP zmožna reševati probleme kmetijskih trgov in podeželja tudi dolgoročno?

Osrednja tematika diplomskega dela izhaja iz teoretične podlage državnega intervencionizma na kmetijskem trgu, ki poda osnovo za osvetlitev problematike kmetijstva EU in SKP. Sklene pa se s podrobno razčlenitvijo slovenske AKTRP ter njeno in slovensko umestnostjo v okvir EU in izvajanjem SKP.

Temu ustrezno poteka tudi vsebina. Začenši s potrebo po vmešavanju države na trg, ki sam ne zmore normalno delovati, prvemu poglavju, ki je večinoma teoretsko, sledi poglavje, ki opredeli smotrnost državnega intervencionizma na kmetijskem trgu. Sledi poglavje o intervencionističnih ukrepih na kmetijskih trgih, ki so značilni za države članice EU. Intervencija opozarja tudi na probleme kmetijskih trgov, ki jih sama ne more odpraviti, njeno delovanje pa lahko zaradi fundamentalnih nepravilnosti posameznih kmetijskih trgov negativno vpliva na družbeno blaginjo. Rešitve prinaša poglavje o strukturnih reformah, v

katerem so kronološko predstavljene reforme za prestrukturiranje kmetijskih trgov z eventualnim namenom, da ne prihaja več do anomalij in negativnih eksternalij – tudi ob intervencijskih ukrepih, ki naj bi bili pristojni le za »fine tuning¹« ravnotežja kmetijskega sektorja. Poglavje o nacionalnih intervencijskih agencijah znotraj EU predstavi organizacijske in funkcijske lastnosti posameznih evropskih agencij, na podlagi katerih je bila osnovana tudi slovenska AKTRP, ki je obširno predstavljena v zadnjem poglavju.

¹Fine tuning – fino uravnavanje, uglaševanje

2. DRŽAVNA INTERVENCIJA V KMETIJSTVU

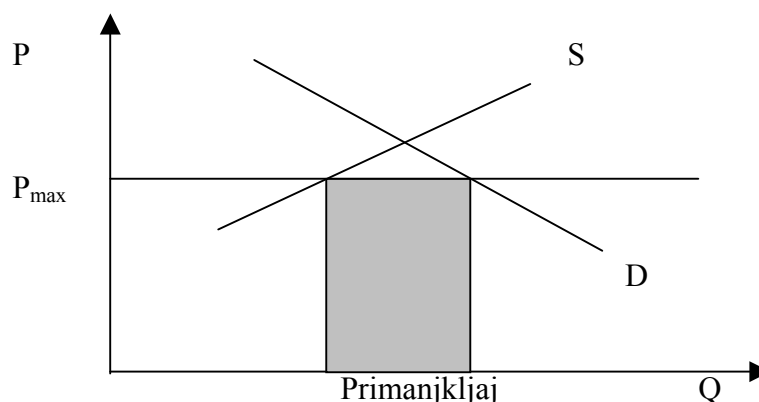
2.1. DRŽAVNA INTERVENCIJA NA TRGU

V tržnih ureditvah se sredstva prerazporejajo po mehanizmu ponudbe in povpraševanja. Rezultat merjenja sil ponudbe in povpraševanja je tržna cena, ki pa vedno ne ustreza gospodarstvu in družbeni blaginji nasploh. Naloga ekonomske politike države je pravičnost trga in ekonomska enakopravnost tržnih subjektov, kar od države zahteva poseganje v tržno dogajanje, saj je ravnotežna tržna cena pogostokrat prenizka ali previsoka za bodisi proizvajalce bodisi za porabnike. Takšna cena lahko pomeni nevarnosti za stabilnost trga, socialni položaj potrošnikov in konkurenčnost proizvajalcev.

Zagotavljanje razumnih in dostopnih cen za potrošnika je sicer v skladu s ciljem učinkovitosti proizvodnje, pogosto pa ni v skladu s ciljem zadostne proizvodnje, niti s ciljem zagotavljanja zadovoljivih dohodkov kmetijskim proizvajalcem. Samo kmetijstva z ugodnimi naravnimi danostmi oziroma komparativnimi prednostmi lahko zagotavljajo zadostno in dovolj poceni proizvodnjo. Takšne države so na primer Avstralija, Nova Zelandija, Argentina, deloma ZDA. Druga gospodarstva so postavljena pred dilemo, ali zagotavljati zadostno domačo proizvodnjo, toda z visokimi stroški, ali pa bistveno zmanjšati pomen domačega kmetijstva in se nasloniti na uvoz. Večina držav se odloča za prvo možnost z vsemi posledicami za domače cene in izdatke za intervencije. Primer EU, ki se je iz uvoznika spremenila v izvoznika hrane je klasičen primer intervencionistične politike in njenih posledic.

V primeru, da je ravnotežna tržna cena dobrin previsoka in po mnenju države lahko negativno vpliva na družbeno blaginjo finančno šibkejših skupin prebivalstva, ima ekonomska politika možnost znižanja te cene oziroma omejitve na določeno raven, ki pa je nižja od ravnotežne cene. V takšnih primerih prihaja do primanjkljaja dobrin ali storitev, katerih cena je bila maksimirana (omejena navzgor) (Slika 1).

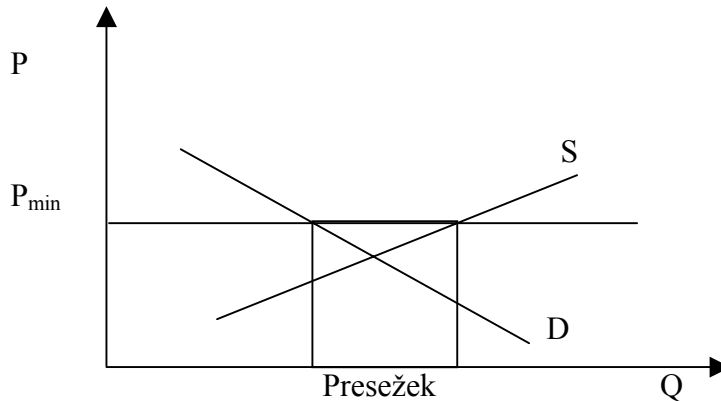
Slika 1: Tržni primanjkljaj

Vir: Samuelson, Nordhaus, 1998, str. 52.

Prenizka ravnotežna tržna cena ponavadi negativno vpliva na finančno stanje proizvajalcev, hkrati pa potrošnikom poveča »kupno moč«. Prenizka cena je lahko tudi rezultat konkurenčnih bojev med proizvajalci (»cenovne vojne«), katerih največji poraženec je pogostokrat delovna sila, kar zahteva od države oziroma ekonomske politike, da minimira ceno – v omenjenem primeru določi najnižjo možno mezdo oziroma plačo.

Slika 2: Tržni presežek

Vir: Samuelson, Nordhaus, 1998, str. 52.

Najnižje določena cena je postavljena nad ravnotežno tržno ceno, kar vzpodbudi ponudbo, povpraševanje pa takšne cene ob dani porabljeni količini ne zmore, zato pride na trgu do presežka ponudbe (Slika 2).

2.2. RAZLOGI ZA DRŽAVNO INTERVENCIJO V KMETIJSTVU

Za kmetijstvo je značilno neelastično povpraševanje ter elastična ponudba kmetijskih pridelkov: obilne letine pomenijo obilen pridelek, slabe letine pa pomanjkanje in višje cene obstoječega pridelka. Tako liberalni tržni modeli se zelo približajo šolskim primerom popolne konkurence, vendar pa negativno vplivajo na stabilnost kmetijskih trgov in oskrbo prebivalstva s hrano. Za stabilizacijo in ohranitev družbene blaginje je zelo pomembna tehtna državna intervencija.

Državna intervencija je ključna, da:

- omogoči zadostne količine hrane;
- zaščiti in ohrani majhne kmetije;
- skrbi za možnost preživetja podeželskih gospodarstev in skupnosti;
- zmanjša odvisnost povpraševanja od uvoza;
- poveča izvoz kmetijskih pridelkov;
- odgovori na probleme kmetijstva in podeželja.

Problemi podeželja se nanašajo na proizvodne in dohodkovne probleme. Kmetijska proizvodnja je zelo vezana na naravne okoliščine (fizikalni in biološki dejavniki), zato je

variabilna in izrazito ciklična oziroma vezana na sezono. Variabilnost proizvodnje je neposredno povezana z variabilnostjo dohodkov kmetij, ki so že »a-priori« manjši od prihodkov urbanega prebivalstva, kar se osvetljuje še v ostalih lučeh: npr. neprivlačnost kmetijske dejavnosti, »deagrarizacija«, propadanje malih kmetij, neprimerljivo manjša kupna moč kmečkega prebivalstva.

Zadostne količine hrane so predpogoj za normalno delovanje družbe in obratovanje gospodarstva. Glavni vir hrane v določeni državi je kmetijstvo, ki je bodisi domače, ali pa so kmetijski pridelki oziroma živila uvoženi. Poceni uvoz lahko ogrozi male kmetije, ki ne zmorejo ekonomije obsega, ki bi jim omogočala zniževanje stroškov na enoto proizvoda ob povečanju produkcije, ki mora obstati v konkurenčnem boju s poceni uvozom. Na tak način lahko propadejo celotne podeželske skupnosti, hkrati pa za podeželsko prebivalstvo zaradi nizkega dohodka v kmetijskem sektorju nastajajo oportunitetni stroški, ki silijo predvsem mlade k izseljevanju v mesta in zapuščanje domačih kmetij, ki so tako usojene na propad. V mestih zaradi tega prihaja do velike koncentracije prebivalstva in s tem delovne sile, kateri dohodek se – zaradi prevelike obilnosti na trgu – znižuje. Država ima moč zaustaviti tovrstne družbene silnice in preprečiti prevelike družbeno-zgodovinske škode, ki so nacionalnega pomena.

2.3. OBLIKE DRŽAVNE INTERVENCIJE V KMETIJSTVU EU

V Evropski uniji se ločijo v okviru skupne kmetijske politike naslednje modele skupnih tržnih ureditev (Juvančič, Erjavec, 1999, str. 70):

1. model popolne izpeljave osnovnega mehanizma tržno-cenovne zaščite kmetijstva s proizvodnimi kvotami (mleko, sladkor);
2. model popolne izpeljave osnovnega mehanizma tržno-cenovne zaščite kmetijstva s kompenzacijskimi plačili in programom praha oziroma drugimi omejitvami (žito, govedo, drobnica);
3. model omejene izpeljave osnovnega mehanizma tržno-cenovne zaščite ob morebitnih nekaterih drugih ukrepih (prašičje meso, vino, sadje in zelenjava, perutninsko meso, jajca);
4. model dohodkovnih neposrednih plačil ob nizki zaščiti (oljnice, tobak, oljčno olje, pšenica durum, hmelj, lan in konoplja);
5. model minimalne zunanjetrgovinske zaščite (predelani proizvodi iz sadja in zelenjave).

2.3.1. Intervencijski odkupi

Ena od glavnih sestavin tržno-cenovne politike v okviru SKP je instrument »ciljne cene« - z namenom zagotovitve zadovoljivega donosa kmetom oziroma kmetijstvu kot panogi. Intervencijska cena se uporabi v primeru, da tržne cene padejo. Intervencijske agencije (po analogiji diskrecijske pravice centralne banke na trgu denarja) odkupijo presežno količino

kmetijskih pridelkov ter s tem vzpostavljajo najmanjšo možno tržno ceno za kmetijske pridelke.

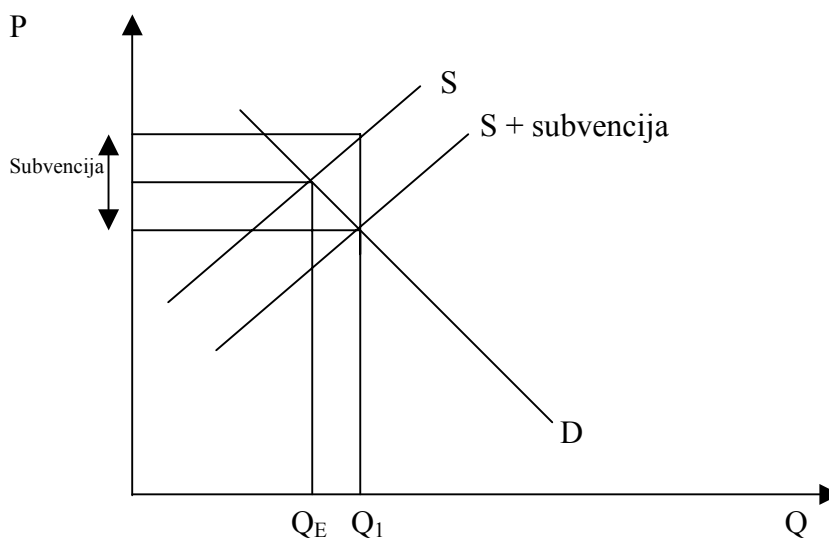
2.3.2. Dajatve na uvoz in izvozne subvencije

Uvozne dajatve so namenjene izenačevanju uvozne cene z domačimi cenami, podpora izvozu pa je instrument zmanjševanja razlik med domačimi in svetovnimi cenami kmetijskih pridelkov. Instrumenti SKP, ki se nanašajo na kmetijsko zunanjo trgovino, so eni izmed najbolj učinkovitih metod protekcionistične politike, saj onemogočajo, da bi trgovinski tokovi iz tujine razblinili učinke domače mehanizme državne intervencije v kmetijstvu; zelo pripomorejo k stabilizaciji posameznih trgov s kmetijskimi pridelki, vendar imajo tudi pomanjkljivosti. Uvozne dajatve zmanjšujejo uvoz in potrošnikom povzročajo izgube zaradi ne-zmanjšanja cen kmetijskih pridelkov, prispevajo pa tudi k stagnaciji učinkovitosti kmetijske proizvodnje, saj zmanjšujejo raven konkurenčnosti. Omenjeni inštrumenti igrajo pomembno vlogo v mednarodnih odnosih, njihovo izvajanje pa lahko le-te zaostri in vnašajo nestabilnost na svetovne trge.

Urugvajski krog pogajanj v okviru GATT je pomenil v trgovinski menjavi mejnik, saj so države EU pristale na liberalizacijo mednarodne trgovine, tudi na področju kmetijskih proizvodov. Pomoč EU domačim proizvajalcem naj bi se v 6 letih zmanjšala za 20%; vse uvozne dajatve naj bi se spremenile v carine, ki bi se v 6 letih postopno zmanjšale za 36%. Urugvajski krog pogajanj je prinesel tudi zmanjšanje obsega izvoznih subvencij za petino, ter zmanjšanje njihovega proračuna za 36% v nadaljnjih 6 letih, s tem pa bi ugodili zahtevi omogočanja minimalnega dostopa na kmetijske trge – delež uvoza v strukturi domače porabi naj bi znašal najmanj 5% (Martin, 1995, str. 3).

2.3.3. Državne subvencije

Slika 3: Vpliv državne subvencije

Vir: Kudurshian, 2002, str. 5.

Kmetje bodo deležni cene, kot da bi proizvajali Q_E (najvišja cena v Sliki 3), subvencija pa jim bo omogočila večjo proizvodnjo od ravnotežne. Državna subvencija se nanaša na razliko v cenah ponudbe in povpraševanje, saj ju »umetno« izenači (Kudurshian, 2002, str. 5).

2.3.4. Kvote

SKP je vpeljala kvote, da bi prisilila k proizvodnji, ki bi bila bolj usklajena s povpraševanjem. Preseganju kvote sledijo kazni v obliki dajatev (penalov) – kmetije, ki ne proizvedejo več kot je s kvoto določeno, imajo prednost pri razdeljevanju pomoči in subvencij. V praksi kmetijstva EU se je izkazalo, da prinašajo kvote več slabosti kot koristi, zato se jim bolj ali manj uspešno izogibajo z instrumenti intervencijskih odkupov in stopnjevanjem protekcionizma.

2.3.5. Praha

Pridelovalci lahko prejmejo plačilo za vsak hektar, ki ga izvzamejo iz pridelovalnih površin. Majhnim kmetijam praviloma ni potrebno izvajati praha. V EU je v prvih letih proizvodnje praha rezultirala v le 9% zmanjšanju pridelka, čeprav so se pridelovalne površine skrčile za več kot 20%. Pridelava se je intenzivirala in skoncentrirala na preostalih pridelovalnih površinah, pri čemer so bile v prednosti velike kmetije, z dovolj sredstvi za pospeševanje izkoriščanja zemlje (mehanizacija, umetna gnojila, pesticidi), po drugi strani pa so se lahko odrekle večji hektarski površini in s tem bile deležne večje prahe.

2.4. PROBLEMATIČNOST DRŽAVNE INTERVENCIJE V KMETIJSTVU

Če je padanje cen v kmetijstvu onemogočeno, se bo proizvodnja povečevala in kopičile se bodo zaloge, povečevali se bodo tudi stroški, hkrati pa se bodo porabljali tudi kapital in človeški viri, ki bi se drugače usmerili v industrijske dejavnosti. Na ta način konkurenčne silnice niso zaustavljene, so le preusmerjene v drugačno »življenjsko okolje«: cena in povpraševanje po kmetijskih površinah in kmetijski tehnologiji se povečuje, kar še bolj pripomore k zapostavljanju in propadanju malih kmetij.

Drugi problem so velike količine presežka in posledično velike vsote subvencioniranja cen pridelka, ki je namenjen prodaji na že tako zasičenem trgu. Na ta način se stroški izvajanja te politike parazitsko povečujejo, vsak poskus zmanjšanja tržne cene (da bi zmanjšali proizvodnjo) in stroškov izvajanja politike izniči ustvarjene učinke in vložene napore. To je temeljna hiba tržno-cenovne politike znotraj SKP.

Potreba po nenehnem nadgrajevanju kmetijske mehanizacije in opreme zaradi povečanja produktivnosti pomeni odtok sredstev od kmetijske populacije k različnim industrijskim

panogam ter lastnikom sredstev, ki so zaposlena v kmetijstvu. Tovrstna državna intervencija povzroči tudi večjo neegalitarnost med kmetijami – ponavadi se večje kmetije okoriščajo na račun manjših, ki ne zmorejo zadostne produktivnosti in obsega proizvodnje. Togost določanja enolične ravni tržne cene zanemarja razlike med različnimi področji kmetijske dejavnosti.

3. STRUKTURNE REFORME SKUPNE KMETIJSKE POLITIKE

Svet ministrov je 1988 sprejel pomembno uredbo (2052/88), ki je pomenila začetek sprememb v strukturi politiki vse od kmeta do regijske ravni ter je izražala močno potrebo po spremembah na področju kmetijstva EU. Na podlagi te uredbe je prišlo 1992 do radikalnih sprememb v mišljenju in odnosu do reševanja problemov, ki pestijo kmetijstvo in državno intervencijo na tem področju – tržno-cenovno politiko naj bi nadomestili strukturalna in dohodkovna politika, za to pa naj bi bile nujne strukturne spremembe. Le-te vključujejo spremembo namembnosti kmetijskih površin, ohranitev in zaščito okolja, uveljavitev strukturnih sprememb na področju regijskega ekonomskega razvoja in sprememb na področju dohodkovne podpore kmetom; v teh okoliščinah naj bi dejavnost strukturnih skladov na področju kmetijstva pripadla skladu EKUJS.

3.1. EVROPSKI KMETIJSKI USMERJEVALNI IN JAMSTVENI SKLAD

Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad (EKUJS) je del evropskih Strukturnih skladov, ki imajo cilj zmanjšati regionalne in socialne razlike znotraj EU. EKUJS podpira posodobitev posesti, predelave in trženja kmetijskih pridelkov ter ukrepov za razvoj podeželja skupaj s promocijo domače proizvodnje. Podpira ekstenzifikacijo kmetijske proizvodnje, praho in okolju prijazne pridelovalne tehnike. Pomaga mladim kmetom in ponuja zgodnje upokojevanje. Del sklada EKUJS so tudi pomoči gorskim kmetijam, sklad pa promovira tudi uporabo kmetijskih pridelkov in materialov v industriji. Pristojen je za zaščito ekološko občutljivih področij, hkrati pa spodbuja izogibanje uporabi umetnih gnojil in pesticidov. Kmetijsko proizvodnjo in podeželsko življenje skuša vrniti na stanje, ko so bila posestva ločena z živo mejo in kamnitimi zidovi, zato uvaja podobne sestavine v moderno kmetijstvo.

Proračun Evropske unije znaša okoli 90 milijard evrov in je namenjen predvsem financiranju uresničevanja različnih politik znotraj evropske integracije. Največji delež evropskega proračuna je namenjen financiranju izdatkov kmetijske politike (45%), sledijo jim izdatki za strukturne sklade namenjene regionalnemu razvoju (37 %), ter ostale proračunske postavke (pomoč državam ne-članicam, administracija, varstvo potrošnikov, izdatki za urejanje

notranjega trga, šolstvo, kultura, sociala, politika, mediji, rezerve, energetika, atomska varnost, okolje).

Dvojnost izvajanja ekonomske politike, ki se tiče kmetijske proizvodnje in podeželja se kaže tudi v razdelitvi evropskega proračuna. EKUJS spada v strukturne sklade, ki so namenjeni razvoju podeželja – torej podpira strukturno politiko državnega intervencionizma, medtem ko grede sredstva, namenjena izvajanju SKP, med drugim tudi za izvajanje tržno-cenovnih politik (npr. intervencijski odkupi).

Z vstopom držav kandidat v EU bo samostojno izvajanje kmetijske politike nadomestila skupna kmetijska politika. Sredstva za izvajanje skupne kmetijske politike zagotavlja Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad (v nadaljevanju EKUJS, ki je preveden iz EAGGF – European Agriculture Guidance and Guarantee Fund). EKUJS je finančno ogrodje skupne kmetijske politike oziroma skupno ime za proračunske izdatke, ki jih ima Evropska unija s kmetijstvom. EKUJS je razdeljen na dva oddelka, jamstveni in usmerjevalni. Jamstveni oddelek financira izdatke tržno-kmetijskih ukrepov in ukrepe razvoja podeželja za države članice Evropske unije. Usmerjevalni oddelek pa zajema financiranje drugih prej ne omenjenih ukrepov razvoja podeželja.

3.2. UREDBA 2052/88, MCSHARRYJEVE REFORME IN AGENDA 2000

Uredba iz 1988 naj bi izpostavila problematiko nerazvitih območij, ki ekonomsko močno zaostajajo in potrebujejo pomembne strukturne in razvojne prilagoditve. Takšne regije naj ne bi dosegale 75% BDP EU. Uredba namenja pozornost zlasti regijam, v katerih kmetijstvo zaposluje dober delež prebivalstva, vendar je dohodek neprimerljivo nižji; predstavljeni pa so bili različni izobraževalni programi in socialna pomoč za kmete znotraj EU. Močno prisotno je bilo upanje, da se bodo izboljšali življenjski pogoji kmetov, zaščitilo okolje ter posodobila predelava in trženje kmetijskih pridelkov.

Uredba 2052/88 je bila temelj MacSharryjevih reform leta 1992 na področju kmetijstva. Reforme iz leta 1992 so pomenile radikalen premik od tržno-cenovne politike k strukturni politiki (Roederer, 2000, str. 5), ter k uvajanju pogojev liberalizacije na področju kmetijstva, kar je imelo vpliv tudi na odločitve sprejete na Urugvajskem krogu pogajanj GATT. Uvedena so bila tri področja sprememb: upokojevanje kmetov pri 55-ih, pospeševanje pogozdovanja in uvajanje ekološko ustrežnejših obdelovalnih metod. Kmetje morajo pri upokojitvi pri 55-ih svoje posestvo prepustiti drugemu kmetu (svojemu nasledniku) – s tem postanejo upravičeni do pokojnine s strani EU. Polovico pokojnine prispeva EU, drugo polovico pa nacionalna oblast. Zemljo, ki se ne uporablja za kmetijstvo, ali pa je slabe kakovosti, naj se nameni pogozdovanju. Največja površina namenjena pogozdovanju je lahko 600 hektarov, temu

primerno pa je tudi denarno nadomestilo. Tudi tu prispevata EU in posamezna država članica sorazmerne (enake) deleže.

Problemi okolja se lahko z intenziviranjem in koncentriranjem obdelave in pridelave močno zaostrijo, zato je bilo več poskusov njegovega reševanja. Potrebno je zmanjšanje vsebnosti žvepla v vodah EU. Pripravljen je bil program dolgoročne prahe, ki naj bi trajala 20 let. Sprejete so bile odobritve za izvedbo izobraževanja in usposabljanja organskega kmetovanja, brez pesticidov in umetnih gnojil. Poudarjena je bila zaščita majhnih kmetij pred velikimi in diverzifikacija pridelave. Izboljšala naj bi se infrastruktura podeželja, investirali pa naj bi tudi v raziskave in razvoj na ravni podeželja. Strukturne reforme do sedaj niso bile popolnoma uspešne, vendar je kljub temu viden očiten napredek. Kmetje so začeli postajati bolj okoljevarstveno zavedni in uporabljajo veliko več okolju prijaznih obdelovalnih metod (Harvey, 2000, str. 39). Dolgo trajajoči podeželjski »eksodus« se je v zadnjih letih prevesil v mestni »eksodus«, vedno več ljudi se seli iz mestnih središč, zlasti tistih, ki se upokojijo in zaživijo na podeželju – delno pa je to tudi zaradi izboljšanja življenjskih pogojev, storitev in infrastrukture podeželja, kar je bilo uresničeno s pomočjo strukturnih skladov EU. Pomemben je tudi povraten pritok delavskega prebivalstva nazaj na podeželje, hkrati z reformami pa so narasli tudi povprečni dohodki na podeželju.

Iz omenjenega je razvidno, da imajo tržno-cenovne politike le kratkotrajen učinek, ki je lahko srednjeročno negativen in destruktiven tudi do drugih ukrepov, ki skušajo vplivati neposredno na ceno. Strukturne reforme so se izkazale za dolgotrajne, vendar s splošnejšimi pozitivnimi učinki, brez fundamentalnih napak. Prišlo je do premika od kmetijske politike k politiki podeželja, ki skuša ohraniti udobnost in privlačnost podeželskega okolja. Nova, strukturna, politika je cenejša glede izvajanja kot prejšnja tržno-cenovno orientirana politika in je bila do sedaj uspešnejša.

Komisija je s predlogom zadnje reforme SKP, sprejete v okviru paketa Agenda 2000, proti popolni liberalizaciji SKP, vendar se zavzema za nadaljevanje izvajanja zmernih reform kmetijske politike iz leta 1992. Predlog reforme je predvideval liberalizacijo kmetijskih cen in nepopolno kompenzacijo velikim proizvajalcem, s čimer bi postopno znižali cene na svetovno raven in hkrati zmanjšali neposredna kompenzacijska plačila. V Agendi je zaznati, da klasična plačila izgubljajo na pomenu, pridobivajo pa ukrepi strukturne politike (EU Agricultural Policy After 2000, Van der Bijl, 1999, str. 12).

4. INTERVENCIJSKE AGENCIJE V KMETIJSTVU EVROPSKE UNIJE

Intervencijske agencije v kmetijstvu so organi in telesa držav članic, ki nudijo zadostna jamstva v zvezi s plačili, za katere so pristojna. Ta jamstva so:

- preden se plačilo odobri, sta preverjeni sprejemljivost zahtevkov in skladnost s pravili EU;
- izvedena plačila se pravilno in v celoti knjižijo;
- vse potrebne listine se predložijo v času in obliki, kot to določajo pravila EU.

Pravila EU v zvezi s financiranjem ukrepov skupne kmetijske politike narekujejo, da se ti ukrepi financirajo le preko intervencijskih agencij in sicer iz EKUJS-a. Intervencijske agencije so edini vmesni člen med upravičenci ter EKUJS-om in EU zakonodaja ne dovoljuje nikakršnega posrednega načina prenosa sredstev. Vsaka država članica mora imeti vsaj eno akreditirano agencijo, saj je to državna ustanova članice za strokovno odločanje in ravnanje s sredstvi, ki izplačuje finančne podpore EU za kmetijstvo, razvoj podeželja in strukturni razvoj. Deluje skladno s pogoji in pravili EU, je akreditirana pri Evropski komisiji in nadzirana s strani teles EU. Ustanovljena in vzdrževana mora biti s strani države članice.

4.1. RIMSKA POGODBA

38. člen Rimske pogodbe v prvem odstavku navaja, da skupni trg vključuje kmetijstvo, kmetijsko trgovino in kmetijske proizvode, v 4. odstavku pa je konkretno določeno, da mora delovanje in rast skupnega trga kmetijskih proizvodov spremljati uvedba skupne kmetijske politike.

Kmetijski sektor v EU je bil že ob ustanovitvi EU zelo raznolik, njegova raznolikost pa se je še povečevala s priključitvijo vsake nove članice Uniji. Ta raznolikost je povzročila težave pri poenotenju njihovih kmetijskih trgov. To je še dodatno upravičevalo intervencijsko kmetijsko politiko. Različne naravne, strukturne, socialne in trgovske razmere, pomembnost kmetijstva za nacionalno gospodarstvo in različne tradicije kmetovanja so v vsaki evropski državi vodili v uporabo orodij kmetijske politike, ki so se med seboj izjemno razlikovala glede na obseg in velikost uporabe. Naloga skupnega trga torej ni bila le uskladiti strukturno različne kmetijske sisteme, temveč tudi odpraviti na trdovraten način doseženo zaščito, ki je bila rezultat medsebojnih iger med nacionalnimi političnimi institucijami in ukrepi, kot so državni monopoli ali podobni mehanizmi, zajamčene cene, dohodkovne podpore kmetijam, izvozna nadomestila, neposredne ali posredne uvozne omejitve, carinska zaščita in tako dalje. Potrebno je bilo določiti novo kmetijsko politiko, ki bi pridobila značilnosti nacionalnih politik. Njihova kompleksnost je ustvarila potrebo po tem, da se združijo v skupno kmetijsko politiko.

Cilji skupne kmetijske politike, določeni v 39. členu Rimske pogodbe, so: večja kmetijska produktivnost, skrb za življenjski standard kmetov, stabilizacija trga, primerna oskrba in razumne cene za potrošnike. Za zagotavljanje teh ciljev je 40. člen določil skupne tržne ureditve, ki bi glede na proizvode lahko privzele eno od naslednjih oblik: skupna pravila za usklajevanje, obvezno usklajevanje raznih državnih tržnih ureditev ali evropska tržna

ureditev. Slednja je bila uporabljena pri skupni organiziranosti kmetijskih trgov. Pogodba je podrobno obravnavala primernost konkurenčnih pravil v kmetijstvu, kjer so bile pogoste državne intervencije. Konkurenčna pravila za državne intervencije (92. in 94. člen) so postala uporabna za kmetijske trge, ko so bile ustanovljene skupne tržne ureditve. Številne tržne ureditve posledično vključujejo posebne določbe o državni pomoči ali pomoči Unije. Države članice so morale obvestiti komisijo o vsej pomoči kmetijstvu že leta 1962. Od takrat Komisija obravnava pomoč kmetijstvu tako kot vso drugo državno pomoč (Moussis, 1999, str. 422-423).

4.2. NALOGE INTERVENCIJSKE AGENCIJE

Glede na uredbo Komisije (ES) št. 1663/95 z dne 7. julija 1995, intervencijska agencija opravlja glavne naloge v zvezi z izdatki za garancije EKUJS, kar se nanaša na vsa izplačila:

- **Odobranje plačil:** namen te naloge je določitev zneska, ki bo izplačan upravičencu v skladu s predpisi Unije.
- **Izvedba plačil:** namen te naloge je dajanje navodil bankirjem agencije ali, v ustreznih primerih, vladnemu uradu za izplačila, da upravičencu (ali njegovemu pooblaščenцу) izplačajo odobreni znesek.
- **Obračunavanje izplačil:** namen te naloge je beleženje izplačil v posebne agencijske računovodske knjige izdatkov EKUJS, ki bodo običajno v obliki, primerni za sistem elektronske obdelave podatkov, ter priprava periodičnih pregledov izdatkov, vključno z mesečnimi in letnimi napovedmi Evropski komisiji.

V okviru programa SAPARD so naloge agencije pri izvajanju in plačevanju določene s sporazumi o financiranju med Komisijo Evropske unije in vladami držav kandidat, v splošnem pa so te naloge sledeče:

- priprava javnih razpisov in objavljanje pogojev za upravičenost;
- izbiranje projektov, vključno z merili za njihovo razvrščanje;
- preverjanje vlog za odobritev projektov glede na pogoje za upravičenost, skladnost s tem sporazumom, in kadar je to primerno, tudi glede na določbe o javnih naročilih;
- določitev pogodbenih obveznosti med agencijo in upravičenci v pisni obliki, vključno z informacijami o možnih sankcijah, če te obveznosti ne bodo izpolnjene, in po potrebi izdajo dovoljenja za začetek dela;
- izvajanje preverjanj na kraju samem pred odobritvijo projekta in po njej, da se ugotovi upravičenost;
- preverjanje zahtevkov za izplačilo;
- izvajanje preverjanj na kraju samem, da se ugotovi upravičenost do izplačila;
- odobranje in izvrševanje plačil;
- računovodsko evidentiranje obveznosti in plačil;

- če je tako zahtevano s pogodbenimi obveznostmi med agencijo SAPARD in upravičencem ali z določbami programa, tudi kontrole pri upravičencih po izplačilu pomoči, da se ugotovi, če se še vedno izpolnjujejo pogoji za upravičenost do pomoči;
- poročanje EU o napredku pri izvajanju ukrepov na podlagi kazalcev.

4.3. DEJAVNOST INTERVENCIJSKE AGENCIJE

Dejavnost agencije je povezana z izvajanjem (Interna gradiva Agencije Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja):

- nalog s področja skupnih tržnih ureditev (uvozno-izvozni režimi: licence, izvozne spodbude, carinske kvote; javni intervencijski nakupi in podpore skladiščenjem; neposredna plačila jamstvenega sklada; druge naloge, povezane s skupnimi tržnimi ureditvami: kvote, podpora predelavi, destilacije in drugo);
- nalog s področja kmetijske strukturne politike in politike razvoja podeželja (program podpor območjem z omejenimi dejavniki za kmetijstvo; kmetijsko-okoljski programi; programi izboljšave agrarne strukture; programi podpore živilsko-predelovalni industriji; programi celovitega razvoja podeželja z vidika kmetijstva);
- finančnih postopkov za namene, kot so: priprave pogodb in razpisov, računovodstva plačil, beleženja izplačil v posebne agencijske računovodske knjige izdatkov EU, obdelave podatkov ter priprave periodičnih pregledov izdatkov, vključno z mesečnimi in letnimi poročaji Evropski komisiji; sodelovanje z ministrstvom za finance, ki bo končni plačnik odobrenih sredstev upravičencu;
- notranjega nadzora: predhodnega, naknadnega in tekočega preverjanja ustreznosti postopkov odobritve, preverjanje skladnosti s predpisi Unije, preverjanje točnosti, popolnosti in pravočasnosti obračunov;
- notranje revizije: preverjanja ustreznosti postopkov odobritve, preverjanja skladnosti s predpisi Unije, preverjanja točnosti, popolnosti in pravočasnosti odplačil v skladu s triletnim načrtom revizije dela, opravljenega v skladu z mednarodno priznanimi standardi.

4.4. POMEN INTERVENCIJSKE AGENCIJE

Agencije v državah kandidatkah EU izvajajo porabo sredstev EU – predpristopne pomoči SAPARD (sklepanje pogodb in nadzor izvajanja programov ter projektov v skladu s pravili EU). Brez ustanovljene in akreditirane agencije vstop v EU ni izvedljiv, kajti agencija je tista, ki bo razdeljevala oziroma izplačevala sredstva EU, in ne nacionalno finančno ministrstvo kot je sedaj praksa v državah kandidatkah EU, tudi v Sloveniji.

V skladu z 8. členom uredbe Sveta (EU) št. 1258/99 o financiranju skupne kmetijske politike je agencija odgovorna za sprejem ukrepov, ki so potrebni za:

- preprečevanje nepravilnosti in za ravnanje, če do njih pride;
- povrnitev sredstev, izgubljenih zaradi nepravilnosti ali malomarnosti;
- zagotovitev pravilne izvršitve transakcij, ki jih financira EU.

Nepravilnosti pri izvajanju razdeljevanja sredstev pomenijo negativne učinke za državni proračun. Za nepravilnost se šteje vsaka kršitev nacionalnih predpisov ali predpisov Evropske unije, do katere pride zaradi dejanja ali opustitve s strani izvajalca, bodisi namerno ali ne, rezultat ali cilj katere je bil prejem neupravičenega izplačila s strani EU ali izognitev plačilu dolgovanih zneskov, razen v primerih, ko pristojni organ nepravilnost odkrije še pred izplačilom, in ne ta ne sodišče ne uvedeta postopka za sankcioniranje izvajalčevega ravnanja. Če kontrolorji EKUJS-a ugotovijo nepravilnosti ali malomarnosti, nosi finančne posledice agencija. Le-ta mora pridobljena EU sredstva z obrestmi vrniti, poleg tega pa naslednje leto po ugotovljeni napaki ni upravičena do ponovne pomoči EKUJS-a. Tretji negativni učinek se kaže kot zmanjšanje proračuna agencije same, in sicer za znesek, ki ga je na osnovi pogodbe že izplačala upravičencu.

Za dobro, natančno in učinkovito delovanje ter za izpolnitev zgoraj navedenih zahtev in v skladu z uredbama Sveta št. 1260/99 in 1258/99 mora vsaka država kandidatka natančno določiti minimalne kontrolne standarde in s tem zagotoviti sprejemljivo raven finančnega nadzora. Pri projektih in dejavnostih se organizirajo vnaprejšnji, sprotni in naknadni nadzor. Pri zadnjem se nadzor izvede na podlagi ustreznega vzorčenja, namenjenega preverjanju učinkovitosti obstoječih sistemov vodenja in nadzora ter preverjanju selektivnosti na podlagi analize tveganja, in specifikacije stroškov, nastalih na različnih ravneh. Za izpolnjevanje navedenih zahtev se v agenciji izvajajo naslednji nadzorni mehanizmi:

- nadzor znotraj agencije (učinkovita revizijska služba, podrobna navodila in priročniki za delo zaposlenih);
- nadzor zunaj agencije (učinkovit kontrolni sistem).

4.5. NAČIN DELA V INTERVENCIJSKI AGENCIJI

Agencija prejme letni organizacijski plan in plan dela, s katerima določi temeljne usmeritve in najpomembnejše dejavnosti agencije v skladu z obveznostmi, ki jih je sprejela v okviru svojega delovnega področja. Letni plan dela mora biti usklajen z letnim planom dela Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.

Za uspešno in smotrno izvrševanje nalog morajo notranje organizacijske enote in posamezni delavci med seboj sodelovati v vseh zadevah, ki so zanje skupnega pomena. Tako usklajujejo programe dela, izmenjujejo mnenja, izkušnje, podatke in obvestila ter sodelujejo v delovnih skupinah pri pripravi in obravnavi gradiv.

Do desetega februarja, ki sledi koncu finančnega leta je potrebno na Evropsko komisijo poslati letno poročilo o izdatkih, zaračunanih EKUJS-u in poročila za vsak oddelek ali telo ter

potrdila in poročila, ki jih izda organ zunanje revizije. Letno poročilo o izdatkih je v enaki obliki kot mesečna poročila in je običajno enak zadnjemu mesečnemu poročilu. Poročilo mora vsebovati razčlenitev izdatkov po posameznih postavkah proračuna EU, povzetek intervencijskih operacij, podrobnejše informacije o izdatkih ali zagotovilo, da so podrobnosti vsake transakcije shranjene v elektronski obliki, ki so na razpolago Komisiji, razlage morebitnih razlik med zneskom izdatkov, navedenim v letnem poročilu in napovedmi, objavljenimi za isto obdobje v mesečnih poročilih (Uredba 1258/1999).

5. INTERVENCIJSKE AGENCIJE V DRŽAVAH ČLANICAH EVROPSKE UNIJE

V 15. državah članicah EU je v uporabi cel razpon različnih zakonskih oblik organizacij intervencijskih agencij v kmetijstvu. V grobem imajo države članice svoje intervencijske agencije v kmetijstvu sestavljene po enem izmed naslednjih štirih organizacijskih vzorcev (The Organisation of Intervention Agencies in EC Member States, 1998):

- Pravno samostojna enota z avtonomijo od vlade (Avstrija, Belgija, Francija, Nemčija, Italija, Portugalska, Španija, Velika Britanija);
- urad ali enota znotraj ministrstva za kmetijstvo, ki nima ločenega pravnega statusa (Danska, Finska, Grčija, Irska);
- neodvisna, finančno samostojna enota, povezana z ministrstvom za kmetijstvo (Švedska, Nizozemska);
- funkcijo agencije opravlja ministrstvo za kmetijstvo (Luksemburg).

Tradicionalno decentralizirane države članice EU (Avstrija, Francija, Španija, Nemčija, Italija, Portugalska in Velika Britanija), imajo regionalne intervencijske agencije, ki jih koordinira centralna intervencijska agencija. Slednja je pooblaščen za komuniciranje z Evropsko komisijo. Velika večina intervencijskih agencij v državah članicah EU igra tudi vlogo izplačilnih agencij, čeprav izplačilne agencije v nekaterih državah članicah (npr. Avstrija) delujejo kot samostojne organizacije.

5.1. AGENCIJA KOT AVTONOMNA ENOTA ZNOTRAJ DRŽAVNE UPRAVE, NADZOROVANA S STRANI MINISTRSTVA ZA KMETIJSTVO IN MINISTRSTVA ZA FINANCE

Agencija je lahko organizirana kot pravno samostojna enota z avtonomijo od vlade. V tem primeru delovanje intervencijske agencije nadzira ministrstvo za kmetijstvo in ministrstvo za finance. Opisani sistem organizacije obstaja v Avstriji, Belgiji, Franciji, Nemčiji, Italiji, na Portugalskem, Španiji in Veliki Britaniji.

5.1.1. Avstrija

Avstrijska kmetijska intervencijska agencija, imenovana AMA (Agrarmarkt Austria), je kot pravna oseba neodvisna celota, ki jo nadzira ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo, okolje in vodno gospodarstvo s sedežem na Dunaju. AMA je bila ustanovljena v juniju 1992 in je koordinacijsko telo treh regionalnih intervencijskih izpostav, ki so v Linzu, Gradcu in Innsbrucku. Regionalne intervencijske izpostave izvajajo kontrolo na kraju samem, izvajajo pa tudi določene ukrepe za podporo po programu EU. Poleg treh regionalnih intervencijskih izpostav ima AMA še tri manjše urade v Bregenzu, Salzburgu in Celovcu. Svoje dejavnosti ima AMA razporejene na štiri področja. Prvo področje sestavlja kadrovska služba, pravna služba, finance, informacijsko upravljanje in tehnologija ter kontrola na kraju samem (inšpekcijski pregledi na terenu). Drugo področje se ukvarja z rastlinskim delom, dodeljevanjem pomoči, sem pa spada tudi laboratorij za kakovost. Tretje področje pokriva področje mleka in mlečnih izdelkov ter področje mesa in živih živali. Četrto področje, ki se ukvarja s trženjem, je od 1. julija 1995 pod okriljem na novo ustanovljene AMA-ine hčerinske agencije AMA Marketing (Agrarmarkt Austria Marketing GesmbH), ki ima danes funkcijo kmetijsko tržne agencije, vendar v celoti ostaja podrejena AMA-i.

AMA deluje kot intervencijska agencija v skladu z direktivami EU in kot aktivna kmetijsko-tržna agencija AMA Marketing. Izvaja 20 od skupaj 22 ukrepov ki so del skupne tržne ureditve v EU (CMO – common market organisation). Ne pokriva ukrepov navedenih v 52. členu uredbe EU št. 822/87, ki ureja področje vina in v 17. členu uredbe EU št. 404/93, ki ureja področje banan. Področje vina in banan neposredno obravnava avstrijsko Zvezno ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo, okolje in vodno gospodarstvo. Izvaja intervencije na področju kmetijstva, upravlja s kvotami, ki jih je EU dodelila Avstriji in izdaja uvozno izvozna dovoljenja. AMA zbira in vodi podatke s področja kmetijstva, ki služijo za lastne statistike in statistike EU. Nadzira osrednji trg kmetijskih pridelkov in proizvodov ter pripravlja poročila o stanju na trgu ter gibanju cen na trgih z jajci, perutnino, žiti, oljnimi semeni, mlekom, mlečnimi izdelki, sadjem, zelenjavo ter mesom in mesnimi izdelki. AMA je pooblaščen za izvajanje kmetijsko okoljskih programov, programov za težje dostopne in hribovske kmetije, ter programov za manj razvita območja, programa za ohranitev gozdov, programa za podporo gojenju kulturnih rastlin, izvaja pa tudi kontrole tržnih ureditev. Ima lasten laboratorij za kakovost, ki je zadolžen za izvajanje analiz in dajanje mnenja o ustreznosti živil primarne produkcije. Glavni nalogi agencije AMA Marketing sta trženje živil avstrijskega izvora na domačem in mednarodnih trgih in delovanje v smeri poviševanja kakovosti živil, njen cilj pa je opozarjati potrošnike na pomen kakovosti, svežine in porekla živil, ki se pojavljajo na trgu.

5.1.2. Belgija

Belgijska intervencijska agencija BIRB (Bureau d'Intervention et de Restitution Belge) je nastala z združitvijo nekdanjega belgijskega Urada za kmetijstvo in gospodarstvo (OBEA) ter

oddelka za kvote in dovoljenja (licence) (OCCL) na belgijskem ministrstvu za gospodarstvo, kot intervencijska agencija z namenom izvajanja Skupne kmetijske politike. Nadzira jo belgijsko ministrstvo za kmetijstvo in majhna ter srednje velika podjetja.

Naloge, ki jih izvaja BIRB so (The Organisation of Intervention Agencies in EC Member States, 2002):

- na zahtevo EU pobira davke in prispevke v sektorju sladkorja;
- večino svojih izdatkov nameni intervencijam v prid kmetijsko prehrabeni industriji;
- izvaja intervencijo na kmetijskih trgih na dva možna načina:
 - neposredna intervencija: izvede nakup kmetijskih proizvodov in pridelkov, to blago pa proda po nižji ceni naprej;
 - posredna intervencija: izplačevanje subvencij, raznih pomoči pri pridelavi.
- udejanja Skupno kmetijsko politiko v smislu trgovine s tretjimi državami (ne-članicami Evropske unije – zunanji trg);
- izdaja uvozna in izvozna dovoljenja za vse kmetijske izdelke in
- izplačuje izvozna nadomestila (izvozno nadomestilo je vsota, ki se izplača izvozniku ob izvozu kmetijskega blaga izven EU z namenom zmanjševati razlike med cenami tega blaga na trgu EU in cenami tega blaga na zunanjih trgih).

5.1.3. Francija

Francoska intervencijska agencija imenovana ACOFA (Agence Centrale des Organismes d'Intervention), je bila ustanovljena leta 1983, z reformo kmetijskih struktur (francoski zakon 82-847, sprejet 6.oktobra 1982). ACOFA je ustanova javnega prava, z lastnim pravnim statusom ter finančno avtonomijo, pod nadzorom ministrstva za kmetijstvo ter ministrstva za finance. ACOFA koordinira 10 območnih agencij, ki se ukvarjajo s specifičnimi kmetijskimi področji, Te območne agencije so ONILAIT (mleko in mlečni izdelki), ONIFLHOR (sadje in zelenjava), OFIVAL (meso in mesni izdelki), ONIVINS (vino), ONIPPAM (dišavnice), FIRS (sladkor), SIDO (oljna semena), ONIC (žitarice), ODEADOM (razvoj in prekomorski teritoriji) in FIOM (ribištvo).

Glavna pooblastila ACOFA-e so:

- je posredniško telo med Francijo in EKUJS, saj koordinira predvsem finančne odnose z EKUJS. ACOFA prejema denar iz fonda EKUJS. Na koncu finančnega leta predstavi revizijsko poročilo, na osnovi katerega, ko je le to potrjeno, Evropska komisija določi končno višino sredstev EU, s katerimi lahko razpolaga Francija;
- sodeluje z Evropsko komisijo pri sestavljanju uredb Evropske komisije, ki se tičejo pravil delovanja EKUJS na področjih nadzora in financiranja pomoči EU, skladiščenja intervencijskih izdelkov in zunanje trgovine;
- analizira probleme pri interpretaciji in uporabi zakonov Skupne kmetijske politike.

- predstavlja most med Francoskim revizijskim sodiščem in plačilnimi organi pri postopkih za katere je pooblaščen Evropsko revizijsko sodišče;
- Sodeluje pri opravljanju kontrol, ki ji nalagajo pravila EU.

5.1.4. Nemčija

Nemška intervencijska agencija BLE (Bundesanstalt für Landwirtschaft und Ernährung), je institucija javnega prava z ločenim pravnim statusom. Za nadzor nemške intervencijske agencije sta pristojna nemško ministrstvo za kmetijstvo ter ministrstvo za finance. BLE je intervencijska agencija, ki je odgovorna za izvedbo intervencijskega nakupa, skladiščenja ter prodaje blaga, ki je predmet intervencije, ko do intervencije na trgu pride, koordinira pa tudi delovanje vseh regionalnih agencij (vsaka regija v Nemčiji ima svojo intervencijsko agencijo), ki služijo izvajanju ostalih projektov EKUJS, to so neposredne pomoči, pomoči na hektar in pomoči na glavo živali.

Najvažnejše naloge BLE so:

- pobiranje gotovinskih predujmov za financiranje skupne evropske politike;
- sodelovanje pri osrednjem načrtovanju in ocenjevanju izdelkov, zalog in potrošnje;
- nabava, skladiščenje in uporaba oz. prodaja zalog hrane in prehrabnih izdelkov;
- dodeljevanje izvoznih in uvoznih dovoljenj za vse izdelke;
- druge administrativne dejavnosti, ki jih delegira nemško ministrstvo za kmetijstvo.

5.1.5. Italija

Italijanska intervencijska agencija se imenuje AIMA (Azienda di stato per gli Interventi sul Mercato Agricolo) in je državno intervencijsko telo, ki posreduje in deluje na italijanskem kmetijskem in živilskem trgu. AIMA je bila ustanovljena z italijanskim nacionalnim zakonom št. 303, 13. maja 1966.

Glavne pristojnosti AIMA, kot jih določa zakon št. 610, sprejet 14 avgusta 1982 so:

- deluje v soglasju z zakonodajo EU kot italijanska intervencijska agencija v smislu organizacije kmetijskih trgov, z izjemo tistih kmetijskih izdelkov, za katere to nalogo opravljajo že obstoječe javne službe;
- izvaja in nadzira oskrbovanje notranjega in mednarodnih trgov s kmetijskimi in prehrabnimi izdelki z namenom vzpostavljanja ravnotežja na trgu, to je zadostnega števila zalog, pravilne distribucije teh izdelkov na notranjem trgu, ter njihovega izvoza na trg EU in druge mednarodne trge;
- izvaja in nadzira izvoz kmetijskih in prehrabnih izdelkov, ki ga organizira Italija v skladu z letnim programom zunanjega ministrstva in v skladu z mednarodnimi dogovori o ekonomskem sodelovanju in pomoči v obliki hrane. Izvaja tudi ustrezne programe pomoči, ki jih je sprejela EU;

- dostavlja kmetijske in prehrabne izdelke državam v razvoju, kot je to definirano v pogodbi z zunanjim ministrstvom in po posvetu z Nacionalnim prehrabnim inštitutom (Istituto Nazionale per la Nutrizione);
- izvaja programe finančnih pomoči in subvencij, kot jih določa evropska zakonodaja o skupni organizaciji kmetijskih trgov. V zvezi s to nalogo AIMA sodeluje s svojimi regijskimi intervencijskimi izpostavami;
- izvaja druge z zakonom določene naloge.

Agencija zaposluje ljudi, ki imajo enak status kot redni državni uslužbenci. Plače zaposlenih v AIMA določa pogodba med ministrstvom za kmetijstvo in gozdarstvo ter ministrstvom za finance, in med predstavniki upravnega odbora AIME ob sodelovanju drugih organov.

5.1.6. Portugalska

Portugalska intervencijska agencija imenovana INGA (Instituto Nacional de Intervenção e Garantia Agricola), je koordinacijski, intervencijski in plačilni organ pri vseh projektih, ki se nanašajo na EKUJS. Poleg tega izvaja vse naloge znotraj CAP, s čemer zagotavlja pravilno izplačevanje pomoči, ki jo dodeli EU. INGA je pooblaščen organ za izplačevanje izvoznih subvencij za vse kmetijske izdelke, z izjemo ribjih izdelkov. Pooblaščen organ za dodeljevanje uvozno-izvoznih dovoljenj je portugalsko ministrstvo za finance. V tesnem sodelovanju s pooblaščenimi organi oskrbuje kmetovalce z informacijami, ki jih potrebuje, da zaprosi za različne oblike pomoči in sprejema prošnje ter pooblaščenim organom posreduje podatke, ki so potrebni za izdelavo vseh prošenj za dodelitev pomoči s strani EU. Samostojno, vendar v tesnem sodelovanju z regionalnimi intervencijskimi izpostavami nadzira uporabo pravil Unije, ki se nanašajo na zahteve za pomoč EU z namenom korektnega izplačevanja, vzdržuje pa tudi sistem za identifikacijo parcel (Sistema de Identificação Parcelar).

5.1.7. Španija

Španija je ustanovila intervencijsko agencijo imenovano FEAGA (Fondo Espanol de Garantia Agraria), ki je neodvisno javno telo s finančno avtonomijo in je pod neposrednim nadzorom ministra za kmetijstvo. FEAGA deluje kot posrednik med Španijo in Evropsko komisijo. Na državnem nivoju je pristojen plačilni organ za vse oblike pomoči, ki jih odobri EKUJS. Vsaka regija na Portugalskem ima po eno regionalno intervencijsko agencijo, ki deluje tudi kot plačilni organ, to so tako imenovane »Comunidades Autonomas« (CCAA). FEAGA tako izvaja finančno koordiniranje vnaprej določenega sistema financiranja s strani EKUJS, ta sredstva pa potem razdeli med regionalne intervencijske agencije. Izplačuje izvozna nadomestila ter druge podobne ukrepe, ki se tičejo trgovanja s tretjimi državami.

Ostale naloge FEGA-e so še:

- sprejemanje ukrepov v soglasju z vlogo, ki jo ima FEGA kot pristojni organ za intervencije in regulacijo trga in nadzor nad obstoječimi intervencijskimi zalogami;
- v skladu s pravili EU pobira razne davke (mleko);
- notranji nadzor;
- zbira vse relevantne informacije, ki jih nato posreduje Evropski komisiji;
- pred Evropsko komisijo, v vseh zadevah povezanih z EKUJS predstavlja državo članico;
- zagotavlja povezanost med Evropsko komisijo in različnimi portugalskimi intervencijskimi agencijami ter povezanost slednjih s pristojnimi izplačilnimi organi drugih držav članic.

5.1.8. Velika Britanija

Osrednja britanska intervencijska agencija imenovana IB (Intervention Board) imenovana Intervention odbor, je bila z aktom EU leta 1972 ustanovljena kot vladni oddelek, kot intervencijsko agencijo pa jo je vzpostavilo ministrstvo za kmetijstvo 1. aprila 1990. Del nalog za katere je zadolžena osrednja britanska intervencijska agencija v njenem imenu izvajajo regionalne intervencijske agencije (Regional Service Centers) ministrstva za kmetijstvo, ribištvo in hrano (MAFF), kmetijski oddelki na Škotskem, v Walesu in na Severnem Irskem ter carinske in davčne službe, ki poleg tega izvajajo tudi nadzor nad uvozom in izvozom. Ostali pooblaščen organi osrednje agencije so Komisija za meso in živino, Urad za Home-Grown žitarice in Komisija za trgovanje z živino (na Severnem Irskem). Namen IB-ja je vodenje skupne kmetijske politike v Veliki Britaniji, v skladu z zakoni EU in zakoni Velike Britanije. Agencija je odgovorna za izplačila in dohodke ter za poročanje Evropski komisiji. Glavni cilji Intervention Board-a so izvajanje ukrepov skupne kmetijske politike, v popolnem soglasju z zakonodajo EU in Velike Britanije, svetovanje kmetijskim ministrstvom in njihovim oddelkom pri njihovi operativni, finančni in vodstveni udeležbi v spreminjanju trenutnih EKUJS projektih in predlaganju novih projektov, uporaba računovodskih in nadzornih standardov, ki ustrezajo zahtevam britanskega parlamenta in zahtevam organov EU ter doseganje čim večje učinkovitosti in kvalitete storitev, kot jih določajo ministrstva za kmetijstvo. Glavne naloge britanske intervencijske agencije so: izdajanje in nadzor nad uvoznimi in izvoznimi dovoljenji in izplačevanje izvoznih nadomestil za kmetijske izdelke; odkup, skladiščenje in prodaja govejega mesa, masla, posnetega mleka v prahu in žitaric; nudenje podpore proizvodnji, predelavi in porabi kmetijskih izdelkov; dodeljevanje mlečnih kvot; nadziranje upoštevanja predpisov pri izpeljavi projektov; priprava in predložitev približno 200 poročil letno na Evropsko komisijo.

5.2. AGENCIJA KOT USTANOVA V OKVIRU MINISTRSTVA ZA KMETIJSTVO

V tej skupini intervencijskih agencij se intervencijska agencija pojavlja kot urad ali enota znotraj ministrstva za kmetijstvo, ki nima ločenega pravnega statusa. Ministrstvo za kmetijstvo je institucija, akreditirana s strani države članice za povezavo z Evropsko komisijo glede aktivnosti EKUJS. Tak sistem organizacije ima Danska, Finska, Grčija in Irska.

5.2.1. Danska

Danska intervencijska agencija EU Direktoratet je organ znotraj danskega ministrstva za kmetijstvo, prehrano in ribištvo, ki od ministrstva nima ločenega pravnega statusa. Je edina intervencijska agencija na Danskem in vrši tržne uredbe EU, ki se tičejo kmetijskih izdelkov, sadja, vrtnin in ribjih izdelkov. Ustanovljena je bila leta 1972, ob priključitvi Danske k EU.

Najpomembnejše naloge danske agencije so:

- prevzeti odkup in skladiščenje žitaric;
- prodajati skladiščene izdelke, pogosto gre za oblike pomoči (bolnicam, vrtcem);
- izplačevati nadomestila za uporabo zasebnih skladišč mesnih in mlečnih izdelkov;
- izplačevati nadomestila za poljske pridelke;
- izplačevati subvencije za opuščeno obdelovalno zemljo;
- izplačevati povračila izvoznih stroškov za kmetijske izdelke, ki se izvažajo v države zunaj EU;
- izdajati uvozna in izvozna dovoljenja;
- nakupovati, skladiščiti in prodajati izdelke, ki so predmet intervencij;
- subvencionirati izdelovalce suhe krme, škroba in sladkorja;
- subvencionirati izdelovalce poljskih semen;
- izplačevati premije za živalske samce;
- subvencionirati izdelavo mlečnih beljakovin in pekarskega masla;
- subvencionirati izdelavo posnetega mleka v prahu za prehrano;
- subvencionirati maslo za bolnice in sanatorije;
- subvencionirati mleko za šole in
- izvrševati projekt mlečnih kvot.

5.2.2. Finska

Finska intervencijska agencija je pod-enota Oddelka za kmetijstvo v okviru ministrstva za kmetijstvo. Oddelek za kmetijstvo je razdeljen na devet enot in je v smislu velikosti proračuna in števila zaposlenih največji oddelek Ministrstva. Intervencijska enota nima lastnega, od Ministrstva ločenega, pravnega statusa. Intervencijska enota Oddelka za kmetijstvo obravnava izvoz kmetijskih izdelkov in hrane, intervencijski nakup, skladiščenje in prodajo, programe

pomoči za proizvodnjo mleka, promocijo izdelkov, nudi pa tudi pomoč v obliki hrane v okviru CAP. Za pobiranje izvozno-uvoznih davkov je na Finskem zadolžena carinske služba.

Intervencijska enota je razdeljena na štiri oddelke. Oddelek za rastline in rastlinske izdelke se ukvarja z izvozom žitaric, sadja, zelenjave in sladkorja ter z zadevami, ki se tičejo intervencijskih zalog žitaric. Oddelek za mlečne izdelke rešuje zadeve, povezane z zalogami mlečnih izdelkov. Oddelek za izdelke predelovalne industrije se ukvarja z zadevami, ki se nanašajo na izvoz predelanih kmetijskih izdelkov. Oddelek za mesne proizvode je odgovoren za zadeve, ki se tičejo intervencijskih zalog predelanega mesa in jajc (Intervention Unit, 2002).

5.2.3. Grčija

Grška intervencijska agencija imenovana DIDAGEP, je posebna enota znotraj grškega ministrstva za kmetijstvo. Agencija nima od Ministrstva ločenega pravnega statusa, zato je zanjo pooblaščen grško Ministrstvo, v okviru zakonodaje EU. Agencija torej ne izdaja lastnega letnega poročila, poročila se piše in izdaja na nivoju grškega ministrstva za kmetijstvo. DIDAGEP v okviru projektov skupne kmetijske politike dodeljuje uvozne in izvozne kvote, izplačuje izvozne subvencije za tiste izvoze, ki so namenjeni v tretje države, to je države, ki niso članice Evropske unije. Glavna naloga DIDAGEP-a so izvajanje intervencij na grškem trgu kmetijskih pridelkov in izdelkov. Tako je ta agencija zadolžena za intervencijski nakup, skladiščenje in kasneje, ko se razmere na trgu stabilizirajo, tudi za prodajo zalog, ki so posledica intervencijskega nakupa. Pri prodaji gre predvsem za to, da intervencijske zaloge odkupijo bolnišnice in druge javne ustanove po zelo nizki ceni.

5.2.4. Irska

Irska intervencijska agencija je pod-enota ministrstva za kmetijstvo, znana kot »Intervention Unit«, ali »Market Support Unit«. Agencija nima od ministrstva ločenega pravnega statusa, zanjo je pooblaščen irsko ministrstvo za kmetijstvo.

Intervencijsko agencijo, ki predstavlja oddelek znotraj ministrstva za kmetijstvo, vodi vodja oddelka, sestavljena pa je iz štirih delov:

- del za subvencioniranje izvoza goveda;
- del za intervencije (intervencija za goveje meso, žitarice, maslo in posneto mleko v prahu);
- del za ostalo tržno podporo (subvencioniranje izvoza, ki se ne tiče goveda in projekt tržna podpora);
- odsek za nadzor govedine (tehnično in veterinarsko osebje, ki sodeluje pri povračilu izvoznih stroškov za govedino in intervencijo govejega mesa).

Na Irskem je za dodeljevanje izvozno-uvoznih dovoljenj zadolženo ministrstvo za kmetijstvo,

za vse vidike vodenja projektov za podporo trgu, v okviru skupne kmetijske politike EU pa je zadolžena intervencijska agencija. To vključuje obravnavo zahtevkov za izvozne subvencije in drugo pomoč, nakup in prodaja blaga, ki je predmet intervencije, nadzor v obratih za skladiščenje in predelavo mesa itd. Službe za podporo (npr. finančna in računovodska služba, služba za informacijsko tehnologijo, kadrovska služba itd.) zagotavljajo ustrezni oddelki Ministrstva.

Agencija ne izdaja lastnega letnega poročila, niti nima lastnih namenskih proračunskih sredstev, ker pač predstavlja del Ministrstva (tako je mnogo služb – kot je npr. uvajanje računalnikov – financiranih iz proračuna ministrstva za kmetijstvo). Poročila o proračunski porabi in splošna poročila piše za ministrstvo za kmetijstvo kot celoto.

5.3. AGENCIJA KOT NEODVISNA USTANOVA S FINANČNO AVTONOMIJO, POVEZANA Z MINISTRSTVOM ZA KMETIJSTVO

Intervencijska agencija se pojavlja kot neodvisen, finančno samostojen organ, povezan z ministrstvom za kmetijstvo. Tak sistem intervencijskih agencij imata Švedska in Nizozemska.

5.3.1. Švedska

Švedska intervencijska agencija SJV (SJV – Statens Jordbruksverk), je strokovna vladna služba znotraj švedskega ministrstva za kmetijstvo, ki deluje na področju skupne kmetijske politike, odgovorna je za področje kmetijstva, hortikulture in reje severnih jelenov. Je neodvisno telo s finančno avtonomijo, pripojeno ministrstvu za kmetijstvo (Švedsko ministrstvo za kmetijstvo postavlja pravila, ki pa jih SVJ-u ni treba upoštevati). Švedska SVJ ima na področju vodenja CAP osrednjo vlogo koordinatorka med centralo in regionalnimi intervencijskimi agencijami. To pomeni, da so glavne dejavnosti SJV v veliki meri povezane z izvrševanjem zakonodaje in podpornih ukrepov EU. Udejanja kmetijsko politiko s spremljanjem razvoja, predlaganjem sprememb, koordiniranjem raznih dejavnosti, širjenjem informacij, upravljanjem kompenzacijskih in regulacijskih sistemov, nadzorom, sprejema odločitve pri sprejemanju ukrepov na področjih intervencije, izvoznih subvencij, posebnih premij za govedino, nacionalne podpore in mlečnih kvot. Odločitve, ki zadevajo dodeljevanje glavnine neposredne pomoči kmetovalcem, sprejemajo regionalne intervencijske agencije. Izplačevanje pomoči v največji meri pod nadzorom Švedskega odbora za kmetijstvo nadzira švedska carinska služba. Poleg tega je Švedska SVJ tudi izplačilna agencija za podporo in subvencije iz EKUJS.

SJV je zadolžena tudi za:

- dodeljevanje uvoznih dovoljenj za vse kmetijske izdelke, razen ribjih izdelkov,
- dodeljevanje izvoznih dovoljenj in certifikatov za vse izdelke,

- izplačevanje izvoznih nadomestil.

5.3.2. Nizozemska

Nizozemska je ustanovila osrednjo koordinacijsko intervencijsko agencijo, pod imenom LASER. Čeprav je LASER vladna organizacija (pripojena ministrstvu za kmetijstvo) ima lastne svetovalne službe. LASER nadzira ministrstvo za finance, sedež pa ima v Haagu. LASER ima pet regionalnih intervencijskih izpostav in sicer v Dordrechtu, Diemenu, Deventeru, Gronongenu in Roermondu, ki izvajajo iste naloge kot LASER, z izjemo nekaterih projektov, ki jih izvaja le slednja.

LASER je s strani EU akreditirana kot intervencijska agencija, ki izvršuje politiko EU. Poleg tega LASER izvršuje predpise za nizozemsko ministrstvo za kmetijstvo, okolje in ribištvo (LNV). Velik del dejavnosti LASER-a predstavljata razvijanje iz izvrševanje finančnih predpisov.

Glavne aktivnosti LASER:

- izvrševanje projektov EU (subvencioniranje),
- izvajanje intervencijskih ukrepov,
- upravljanje izplačilnih agencij.

Nizozemska ima ustanovljene več izplačilnih agencij (Produktschappen), po eno za vsak kmetijski sektor, oz. skupino sektorjev. Te agencije nadzira ministrstvo za kmetijstvo. Nizozemska je za dodeljevanje uvoznih in izvoznih dovoljenj ustanovila ločeno organizacijo (tako npr. dovoljenja za mleko in mlečne proizvode dodeljuje agencija »Produktschap voor Margarine, Vetten en Oliën«, dovoljenja za govedino, teletino, ovčetino in kozje meso, jajca, perutnino, in svinjino izdaja »Produktschappen voor Pluimvee en Eieren, Vee en Vlees«, dovoljenja za žitarice, riž, sladkor, vino in semena pa izdaja »Hoofproduktschap voor Akkerbouwprodukten«.

5.4. MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO KOT IZVAJALEC NALOG INTERVENCIJSKE AGENCIJE

Luksemburg je edina država članica EU, ki nima posebej organizirane intervencijske agencije. Vse naloge, za katere so v EU zadolžene intervencijske agencije, opravlja ministrstvo za kmetijstvo.

5.4.1. Luksemburg

Pristojno telo za vzdrževanje stika z Evropsko komisijo v zvezi z aktivnostmi EKUJS, pooblaščen s strani države, je v Luksemburgu ministrstvo za kmetijstvo.

Ministrstvo ima naslednjo sestavo:

- kmetijske tehnične službe;
- kmetijske ekonomske službe;
- inštitut za vinogradništvo;
- carinske službe (Direction des douanes et accises);
- službe za izdajo dovoljenj.

Skupno vsem navedenim organom je sprejemanje in zasledovanje prošenj za pomoč pri ukrepih skupne kmetijske politike, izvajanje tehničnega nadzora in priprava izplačilnih list. Izplačilne liste vodi ločeno telo, t.i. »izplačilna agencija«, ki je del ministrstva za kmetijstvo.

6. AGENCIJA REPUBLIKE SLOVENIJE ZA KMETIJSKE TRGE IN RAZVOJ PODEŽELJA

Kmetijska politika v Sloveniji temelji na dolgoročnih strateških ciljih, ki so bili postavljeni 1993 in se bistveno ne razlikujejo od začrtanih ciljev, začrtanih v okviru SKP Evropske unije (MacSharryjeve reforme, 1992). Slovenski cilji zadevajo prehransko varnost, ohranjanje poseljenosti podeželja, ohranjanje trajnostnega proizvodnega potenciala, zvišanje kmetijske konkurenčnosti in zjamčen prihodek za kmečko prebivalstvo. Tako kot SKP tudi slovenska kmetijska politika poudarja zasnovo večnamenskega kmetijstva, ki predstavlja gospodarsko dejavnost v kombinaciji z okoljskimi (biotsko raznovrstnost, naravne vrednosti, krajinska pestrost...), prostorskimi in socialnimi vlogami (Načrt razvoja podeželja 2000-2006, 2000, str. 43-45).

Vlada Republike Slovenije je sedmega januarja 1999 sprejela sklep o ustanovitvi Agencije Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja kot organa v sestavi ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Agencijo je najprej akreditiral Nacionalni sklad Ministrstva za finance kot plačilno agencijo za izvajanje ukrepov programa SAPARD v skladu z Uredbo o akreditacijskih pogojih za delovanje Agencije Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja (Uradni list RS, št. 78/00).

6.1. EKONOMSKO-POLITIČNI OKVIR

Glede na primerjave ciljev obeh politik (slovenske politike in SKP) bi lahko sklepali, da se oе zavzemata za zaščito in razvoj ter podporo kmetijstvu. Zaščita je pogojena z učinkovitostjo posameznega področja. Različna stopnja pomeni tudi uporabo različnih ukrepov, tako na področju ukrepov tržno-cenovne kot strukturne politike. AKTRP nastopa v obeh primerih, že njen polni naziv sugestira na večdimenzionalnost reševanja problemov v kmetijstvu . V skladu z nacionalnim programom sprejme vlada uredbe o ukrepih kmetijske politike, ki določajo (Zakon o kmetijstvu RS, 5. člen):

- ureditev kmetijskih trgov, s katero se podrobneje opredeli izvajanje tržno-cenovne politike;
- programe kmetijske strukturne politike in kmetijske politike razvoja podeželja, s katerimi se podrobneje opredeli izvajanje kmetijske strukturne politike.

6.1.1. Tržno-cenovna komponenta slovenske kmetijske politike

V slovenski zgodovini je v socialistični ureditvi kmetijstva le-to imelo predvsem funkcijo prehranje za celotno družbo. Tržno-cenovna politika je bila vodena centralistično. Pri neposrednih cenovnih ukrepih oziroma dodatkih k cenam se je ohranilo administrativno določanje cen, česar pri SKP ni moč zaslediti niti pri najbolj zaščitenih pridelkih. Cenovne ukrepe slovenske kmetijske politike lahko razdelimo v neposredne in posredne cenovne ukrepe (Strategija RS za vključitev v Evropsko unijo, 1998, str. 161). Neposredni ukrepi so takorekoč ostanek administrativnega določanja cen v obliki dodatkov k ceni kmetijskih pridelkov; v letih po osamosvojitvi se delež neposrednih ukrepov znatno zmanjšuje (v devetdesetih letih se je več kot prepolovil). Med posredne cenovne ukrepe (Tabela 1) pa sodijo: podpore pripravi blaga za izvoz, regresiranje obresti za odkup in zaloge ter intervencijski odkup. Predlagan prehod od zgolj cenovnih podpor k politiki neposrednih plačil in intervencijskih odkupov zahteva pravno varnost in red v kmetijski politiki.

Tabela 1: Izdatki za posredne ukrepe tržno-cenovne politike

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Posredne cenovne podpore in intervencijski ukrepi	1.075,2 mio SIT	1.025,2 mio SIT	1.275,1 mio SIT	1.473,7 mio SIT	1.574,2 mio SIT	2.340,8 mio SIT	3.159,8 mio SIT	7.384,9 mio SIT
- podpore pripravi blaga za izvoz, v %	84,7	90,3	87,4	93,7	99,0	98,6	89,2	84,6
- regresiranje obresti za odkup in zaloge, v %	15,3	9,7	9,8	6,3	0,9	0,8	9,5	2,4
- intervencijski odkup, v %	-	-	-	-	-	-	-	11,7
- pomoč v hrani, v %	-	-	2,8	0,0	0,2	0,3	1,3	1,3
Delež posrednih cenovnih podpor v vseh proračunskih transferjih v agroživilstvo, v %	15,7	15,5	16,2	16,0	14,7	15,9	18,6	31,6

Vir: Pregled kmetijske politike: Slovenija 2001, str. 88.

Ukinjanju dodatkov k ceni kmetijskih pridelkov je sledilo uvajanje programa splošne dohodkovne podpore, kar je predstavljalo okvir za sistem neposrednih plačil na hektar oziroma glavo, ki se je začel 1995 (Pregled skupne kmetijske politike, 2001, str. 89). Tovrsten sistem je neposredno pridelovalcem prinesel učinkovitejšo podporo. Zaradi prejetja sredstev se ne povečajo tržne cene in tako ni neposrednega vpliva pri porabnikih, je pa mogoča intenzivnejša uporaba sredstev pri upravičencih.

Realno cene proizvodov tako v EU kot v Sloveniji padajo. Čeprav cene kmetijskih proizvodov nominalno rastejo, pa je njihova rast bistveno nižja od splošne ravni cen. Kljub temu lahko ugotovimo, da so cene kmetijskih proizvodov v Sloveniji skoraj za vse proizvode višje od cen v EU (Erjavec et al., 1997, str. 171).

Z ureditvijo kmetijskih trgov vlada določi zlasti vrste ukrepov kmetijske politike po posameznih pridelkih in živilih; pogoje kriterije in postopke za uvedbo in izvajanje posameznega ukrepa; upravičence in načine uveljavljanja ukrepov ter način nadzora nad izvajanjem ukrepov kmetijske tržno-cenovne politike. V interesu enotnosti trga in neenakopravnega konkurenčnega položaja vseh pridelovalcev se ukrepi kmetijske tržno-cenovne politike uveljavljajo na celotnem ozemlju Republike Slovenije.

Za posamezne kmetijske pridelke in živila se določijo:

- ciljna cena, ki izraža zeleno raven cene kmetijskega pridelka oziroma živila;
- bazna cena oziroma intervencijska cena, ki je podlaga za odreditev določenega ukrepa kmetijske tržno-cenovne politike;
- minimalna cena, ki jo mora predelovalec zagotoviti kmetijskemu pridelovalcu pri odkupu določenega kmetijskega pridelka v okviru tržne ureditve.

Neposredna plačila se lahko uvedejo, kadar raven cen kmetijskih pridelkov oziroma živil ne omogoča doseganja primerne dohodkovne ravni. Lahko se izplačajo na hektar zemljišča, enoto kmetijskega pridelka ali živali. Ob pogojih, ki jih določajo predpisi, se lahko izplačajo tudi predelovalcem kmetijskih pridelkov.

Intervencijski ukrepi na domačem trgu so namenjeni stabiliziranju trgov kmetijskih pridelkov oziroma živil in se lahko uvedejo kadar nastane neravnovesje med ponudbo in povpraševanjem na domačem trgu. Izvajajo se lahko v obliki (Zakon o kmetijstvu, 18. člen):

- intervencijskega nakupa in prodaje;
- podpore skladiščenju;
- umika s trga.

Med ukrepe tržno-cenovne politike spadajo še ukrepi za pospeševanje prodaje in porabe, praha in kvote, uvozna in izvozna dovoljenja, posebne uvozne dajatve, carinske kvote, zaščitni ukrepi ter varščine.

Z vključevanjem Slovenije v mednarodne trgovinske povezave in s pričakovanimi nadaljnjimi procesi globalizacije svetovnega gospodarstva se možnosti za podporo kmetijstva na podlagi zunanjetrgovinskih procesov zmanjšujejo. Vztrajanje samo pri zunanjetrgovinski zaščiti – ki je bila v Sloveniji v uporabi od osamosvojitve – kot praktično edinemu mehanizmu zaščite kmetijstva, lahko povzroči hitre padce dohodkov. S tem je brez dodatnih ukrepov kmetijske politike lahko ogroženo tudi uresničevanje temeljnih ciljev kmetijske politike. Če Slovenija želi ohranjati kmetijstvo v večnamenski funkciji (gospodarska, prostorska, socialna,

okoljevarstvena), potem je v razmerah odpiranja trga potreben postopen prehod od tržno-cenovne oblike podpor kmetijstvu k proračunskim oblikam podpor. Uvedba kompenzacijskih plačil², kot nadomestila za zmanjšano tržno tržno-cenovno podporo, je najpomembnejša vsebinske sprememba kmetijske politike (Cunder et al., 1997, str. 407).

6.1.2. Strukturna politika in politika razvoja podeželja

Z ukrepi kmetijske strukturne politike in politike razvoja podeželja Slovenija, podobno kot tudi druge članice EU, podpira prestrukturiranje kmetijstva, povečanje učinkovitosti pridelave in predelave, nadomešča višje stroške pridelave na območjih s težjimi razmerami za kmetijsko dejavnost ter podpira okolju prijaznejšo pridelavo. Omenjena sredstva, skupaj s sredstvi iz naslova Phare programa, so namenjena tudi za programe Celostnega razvoja podeželja in obnove vasi (CRPOV) (Kmetijstvo in EU, 2002, str. 5).

V Sloveniji kar 89% ozemlja predstavlja podeželje, na katerem živi 57% vsega prebivalstva. Je veliko velikih in malih urbanih središč, ki jih obdajajo manjše vasi. Najbolj pogoste so kmetije s cca. 4 ha kmetijskih površin, neprofesionalne strukture s povprečno ravniyo pridelkov na ravni najmanj razvitih držav EU. Slovensko podeželje se ukvarja s podobnimi težavami kot druge evropske države. Vse več prebivalstva se seli v mesta, vasi zapuščajo predvsem mladi ljudje, kar ima za posledico staranje podeželskega prebivalstva in zmanjševanje aktivnega prebivalstva. Poleg tega pa velika razdrobljenost kmetijskih površin, ki zmanjšuje učinkovitost kmetijstva in pomanjkanje kapitala ovirata uvajanje sodobnejših tehnologij in tako zmanjšujeta storilnost. Kmetovanje tako izgubi privlačnost in mlade generacije se ne odločajo za kmetovanje (Pregled kmetijske politike: Slovenija, 2001, str. 94).

Slovenska strukturna politika predstavlja razvojne aktivnosti na regionalni ravni. Strukturna politika je skozi različne programe dopolnilo tržno-cenovni politiki s ciljem usklajenega regionalnega razvoja, hkrati pa nudi temeljno podlago tržno-cenovni politiki, ki je ob normalnih pogojih v kmetijstvu (ki jih strukturna politika lahko ustvari) inštrument finega uravnavanja kmetijske panoge. Osnovni namen slovenske kmetijske strukturne politike v kmetijstvu je spodbujanje izobraževanja, učinkovitosti in dvig konkurenčnosti slovenskega kmetijstva.

Razvojno sposobne obrate je potrebno povečati, izboljšati njihovo storilnost in povečati splošno tržno usmerjenost kmetijstva. Ukrepi strukturne politike v Sloveniji so v skladu z izvajanjem SKP (Cunder et al., 1997, str. 166):

- ukrepi in programi spodbujanja območij s težjimi pridelovalnimi razmerami;
- podpora naložbam;
- podpore do okolja prijazni pridelavi, posebni programi za razvoj podeželja.

² proizvodno vezana dohodkovna plačila kot instrument tržno-cenovne politike, z namenom, da se nadomesti (kompenzira) izgubo dohodka zaradi nižjih cen.

Cilj ukrepov in programov za območja s težjimi pridelovalnimi razmerami temeljijo izravnavi višjih proizvodnih stroškov zaradi neugodnih naravnih danosti, zmanjšanju in opuščanju kmetovanja in izseljevanja iz bolj oddaljenih območij ter na ohranjanju kulturne krajine in celostnega razvoja podeželja.

Ukrep v podporo naložbam je najpomembnejši del strukturne politike v Sloveniji. Podpore se podeljujejo v obliki regresiranja obresti za dolgoročna posojila in nepovratnih sredstev. V Sloveniji se izvajajo štiri glavni naložbeni programi (Pregled kmetijske politike: Slovenija, 2001, str. 94):

- program zemljiški operacij, kot so namakanje, akumulacija, itd. Pomembno je bilo zlasti po osamosvojitvi, ker so pripomogle k izboljšanju strukture kmetijskih gospodarstev;
- program naložb, ki vključuje subvencioniranje obrestnih mer in nepovratnih sredstev;
- poseben program naložb na kmetijskih gospodarstvih za mlade kmete;
- program obnove trajnih nasadov (vinogradov in sadovnjakov).

Podpore za območja s težjimi pridelovalnimi razmerami so oblikovane na temelju ekonomskih, socialnih in okoljskih načel, da se izravnajo višji stroški proizvodnje zaradi neugodnih razmer, da se zmanjša opušča kmetovanja in izseljevanja iz bolj oddaljenih območij in da se ohranja kulturna krajina ter celosten razvoj podeželja. Število prebivalstva na teh območjih se zmanjšuje – zato so bili pripravljene posebni ukrepi za podporo hribovskim, gorskim in kraškimi območjem. Podpore za območja s težjimi pridelovalnimi razmerami so v obliki plačil na tono, plačil na hektar oziroma na glavo. Podpore za vsa področja pa so regres, podpore naložbam, podpore kmetijsko-okoljskim programom (Pregled kmetijske politike: Slovenija, 2001, str. 96).

Tabela 2: Izdatki za posebne programe razvoja podeželja

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Podpore za razvoj podeželja, mio SIT	68,7	75,6	119,2	143,5	155,0	271,1	465,2	754,7
Od tega v %:								
Programi razvoja podeželja (CRPOV, vinske ceste, po poteh dediščine)								
- uvajanje projektov in tehnične pomoči	41,3	39,2	22,3	6,4	5,2	2,8	2,3	2,7
- izvajanje projektov	18,0	20,3	23,5	29,1	50,8	55,5	41,1	29,8
Phare-sofinanciranje projektov razvoja podeželja	40,7	4,5	54,2	64,4	43,3	41,7	47,4	41,6
Delež podpor za razvoj podeželja v vseh proračunskih transferih v agroživilstvo, v %	1,0	1,1	1,5	1,6	1,5	1,8	2,7	3,2

Vir: Pregled kmetijske politike: Slovenija, 2001, str. 95.

Tabela 2 kaže nizek delež izdatkov za razvoj podeželja v skupnih izdatkih za agroživilstvo, vendar pa Slovenija sledi smernicam evropske strukturne politike SKP. Slovensko podeželje

se ubada s podobnimi težavami kot podeželje v drugih evropskih državah. Demografske razmere se slabšajo, saj se vse več prebivalcev seli v mesta in urbana središča. Za povečanje ravnovesja med podeželskim in mestnim prebivalstvom in zagotavljanje primerne življenjske ravni za podeželske prebivalce naj bi skrbela kmetijska politika, v okviru Evropske unije imenovana »skupna kmetijska politika«. Skupna kmetijska politika ima še ostale pomembne funkcije, med katerimi izstopa utrjevanje kmetijskih trgov, zagotavljanje primerne ravni cen kmetijskih pridelkov in živil, ter povečati storilnost v kmetijski pridelavi. Skupna kmetijska politika je poskrbela za višjo cenovno raven kmetijskih pridelkov, kar dosega z uvoznimi dajatvami, intervencijskimi nakupi in izvoznimi nadomestili, ki so osnovna orodja za delovanje tržnega mehanizma – intervencijska agencija ima na tem mestu odločilno vlogo, saj ima velik pomen v znatnem deležu funkcij skupne kmetijske politike Evropske unije. Slovenija, kakor tudi vse ostale države kandidatke za vstop v Evropsko unijo, mora še pred vstopom pridobiti akreditacijo za izvajanje skupne kmetijske politike – oziroma natančneje – za pridobitev in upravljanje proračunskih sredstev namenjenih za izvajanje skupne kmetijske politike.

6.2. AKTRP in okvir SKP

Glede na diverzificiranost organiziranosti in pravnega statusa podobnih agencij v državah članicah Evropske unije bi lahko slovensko agencijo uvrstili v drugo obravnavano skupino intervencijskih agencij, kamor spadajo agencije držav, kot so: Danska, Finska, Grčija in Irska. V teh državah je nacionalna intervencijska agencija organizirana v okviru ministrstva za kmetijstvo. Postavitev organizacijske sheme in neposredno operativno delovanje intervencijske agencije je bilo opravljeno s tujo tehnično pomočjo Phare in ob sodelovanju z agencijami iz iste skupine agencij, s katero se primerja slovenska. Oddelek za kmetijske trge je bil organiziran s francosko pomočjo; z nemško pomočjo sta bila organizirana Oddelek za razvoj podeželja in integriran administrativni kontrolni sistem (IAKS); z angleško pomočjo pa Oddelek za finance, notranji nadzor in notranja revizija.

ARSKTRP bo kot intervencijska agencija izvajala porabo sredstev Evropske unije – predpristopne pomoči SAPARD (sklepanje pogodb in nadzora izvajanja programov ter projektov v skladu s pravili Evropske unije). Brez ustanovljene in akreditirane plačilne agencije vstop v Evropsko unijo ne bo izvedljiv, kajti le-ta je tista, ki bo razdeljevala oziroma izplačevala sredstva Evropske unije, in ne nacionalno finančno ministrstvo, kot je sedaj praksa v Sloveniji (Interna gradiva Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano). ARSKTRP je oziroma bo prva akreditirana institucija, vsaj za sredstva programa SAPARD, po pristopu pa se vlada Republike Slovenije lahko odloči za ustanovitev različnih plačilnih agencij.

Agencija Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja je bila ustanovljena predvsem zaradi izvajanja predpristopnega programa kmetijstva in razvoj podeželja s sredstvi črpanih iz programa SAPARD.

6.2.1. SAPARD

Program SAPARD je eden izmed treh predpristopnih programov Evropske unije državam kandidatkam, kot poseben program pomoči za kmetijstvo in razvoj podeželja v srednje in vzhodnoevropskih državah prosilkah v predpristopnem obdobju. Sredstva iz programa SAPARD so namenjena za doseganje splošnih ciljev kmetijske politike in sicer za spodbujanje trajnostnega razvoja kmetijstva in celovitega razvoja podeželja. Namen ukrepov programa SAPARD v predpristopnem obdobju je reševanje prednostnih in specifičnih problemov prilagajanja kmetijskega sektorja in podeželskih območjih v državah kandidatkah za vstop v Evropsko unijo. Država kandidatka bo po izpolnitvi vseh pogojev lahko izkoriščala sredstva strukturnih skladov Evropske unije. Velik del evropskega proračuna pa zajema tudi EKUJS (Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad), ki je bil ustanovljen leta 1962 z Uredbo o financiranju skupne kmetijske politike.

Namen ukrepov programa SAPARD je reševanje prednostnih in specifičnih problemov prilagajanja kmetijskega in agroživilskega sektorja ter podeželskih območij v državah kandidatkah in neposredna pomoč tem državam pri pripravah na izvajanje SKP po vstopu v EU.

Za Slovenijo namenjena pomoč tega programa zajema pet ukrepov:

- naložbe v kmetijska gospodarstva;
- v predelavo in trženje kmetijskih in ribiških proizvodov;
- v gospodarsko diverzifikacijo na kmetijah;
- v razvoj in izboljšanje infrastrukture na kmetijah in
- tehnično pomoč.

Za samo izvedbo programa SAPARD je Evropska unija postavila državam kandidatkam pogoje za akreditacijo plačilne agencije, v slovenskem primeru Agencije Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja. Za potrebe izvedbe programa Evropske unije morajo biti s strani države kandidatke izpolnjeni naslednji pogoji: osnovanje zakonodajnega okvira, sprejetje večletnega programa razvoja podeželja, sklenitev sporazumov o financiranju med Evropsko unijo in državo kandidatko, ter osnovanje in akreditacija nacionalne intervencijske agencije. Slovenski pravni red in kmetijska politika sta delno usklajena s pravnim redom Evropske unije, zato na tem področju ni pričakovati večjih vsebinskih težav.

Sedem let, od leta 2000 do 2006, bo kandidatkam prek tega instrumenta skupaj namenjenih po 500 milijonov evrov na leto. denar je med kandidatke porazdeljen glede na število kmečkega prebivalstva, kmetijskih površin, BDP na prebivalca in specifičnih ozemeljskih okoliščin. EU financira projekte s področja kmetijstva do 75 odstotkov vrednosti posameznega projekta. Pomoč za kmetijstvo bo podeljevala glede na prednostne potrebe posamezne kandidatke, kot na primer izboljšanje struktur za predelavo kmetijskih izdelkov, izboljšanje nadzora nad kakovostjo hrane, krepitev fitosanitarnih in veterinarskih kontrol. Slovenija ima med

kandidatkami za članstvo v Evropski uniji najvišji BDP na prebivalca in je torej razmeroma najbogatejša. Poleg tega ima razmeroma majhno površino in le dva milijona prebivalcev. Na podlagi kriterijev, ki jih je za pridobivanje pomoči postavila Evropska unija, bo Slovenija v sedmin letih, od 2000 do 2006, iz sredstev namenjenih za SAPARD (skupaj 500 milijonov evrov) letno dobila okoli 10 milijonov evrov (Denarna pomoč za priprave na članstvo, Urad vlade za informiranje, 2000, str. 4).

Upravljanje programa SAPARD je v neposredni pristojnosti generalne direktije evropske direktije za kmetijstvo. SAPARD je instrument finančne pomoči, ki je najbolj podoben strukturnim skladom, pri katerih evropska komisija izvaja nadzor nad porabo sredstev med izvajanjem projekta in ne le pred njegovim pričetkom. Tak postopek ponuja bodočim članicam priložnost, da pridobijo dragocene izkušnje pri uporabi mehanizmov za črpanje sredstev EU in za izgradnjo znanj ter struktur, ki jih bodo potrebovale po vstopu v EU, ko se SAPARD preoblikuje v evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad – EKUJS (Programi PHARE, ISPA in SAPARD v Sloveniji, 2002, str. 13-14).

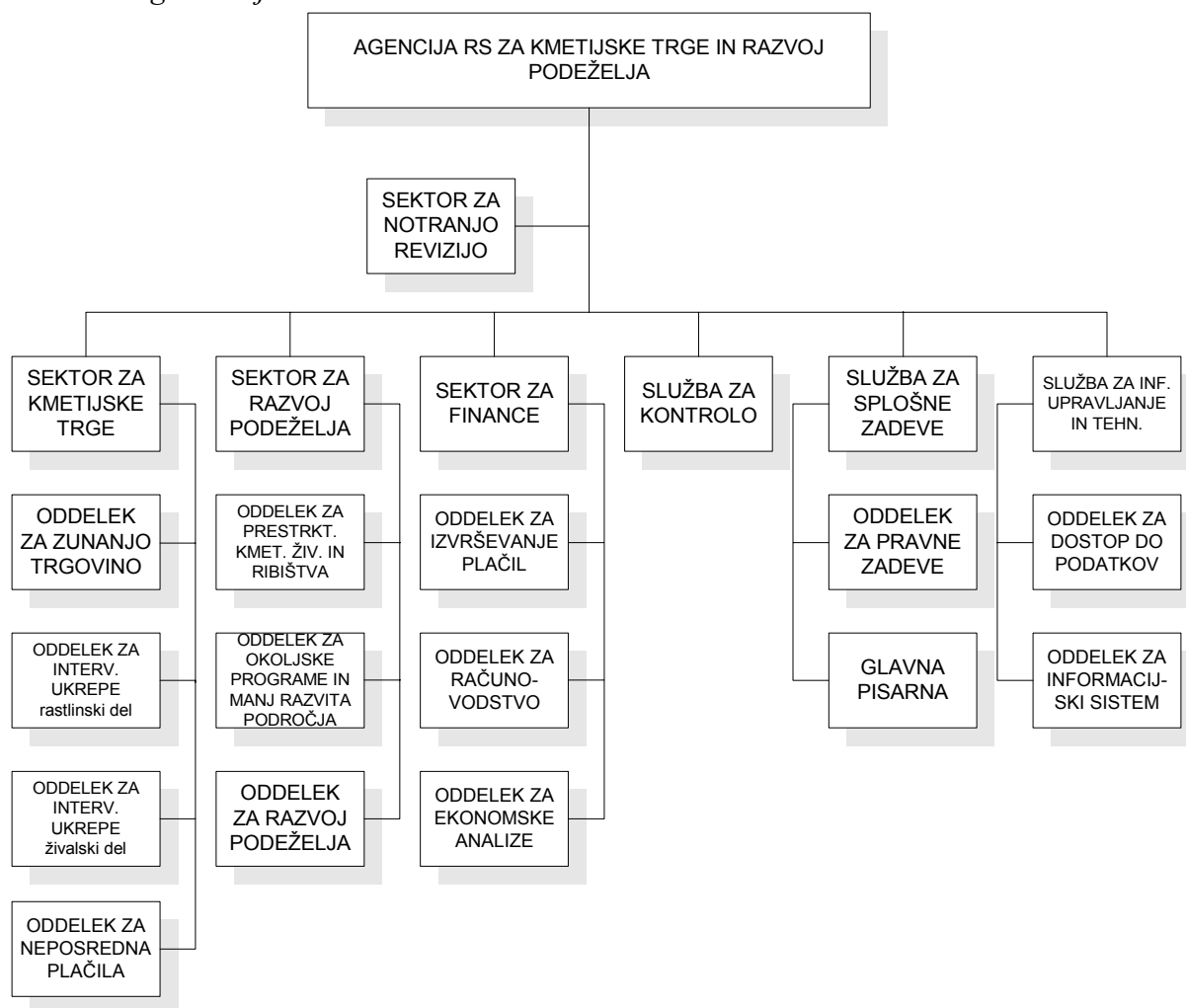
6.2.2. Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad

Z vstopom Slovenije v Evropsko unijo bo samostojno izvajanje kmetijske politike nadomestila skupna kmetijska politika. Sredstva za izvajanje skupne kmetijske politike zagotavlja EKUJS. Za koriščenje sredstev EKUJS mora biti Agencija usposobljena do 31. decembra 2002 oziroma do vstopa v Evropsko unijo. Z dnem vstopa Slovenije v Evropsko unijo bo Slovenija pri Nacionalnem skladu pri Ministrstvu za finance odprla poseben devizni račun za sredstva jamstvenega sklada EKUJS za izvajanje ukrepov skupne kmetijske politike. Sredstva tega sklada, ki so v denarni obliki in so namenjena podpori slovenskega kmetijstva bodo vključena v proračun Republike Slovenije na posebnih proračunskih postavkah, kar bo zagotavljalo preglednost porabe sredstev.

6.3. ORGANIZACIJA AKTRP

Slovenska AKTRP sestoji iz več sektorjev (Slika 4), od katerih Sektor za kmetijske trge in Sektor za razvoj podeželja posebjata temelje kmetijske politike. Vodje sektorjev (svetovalci vlade RS) in služb so za delo svojega delovnega področja neposredno odgovorni direktorju. Za smotno izvrševanje nalog morajo notranje organizacijske enote sodelovati v projektih, ki so zanje skupnega pomena. V ta namen usklajujejo programe dela, izmenjujejo mnenja, izkušnje podatke ter gradiva.

Slika 4: Organizacijska shema ARSKTRP

Vir: Interna gradiva Agencije Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja.

Sektor za kmetijske trge je pristojen za izvajanje tržno-cenovnih mehanizmov; Sektor za razvoj podeželja pa se ukvarja s strukturno naravo ekonomske politike na področju kmetijstva.

6.3.1. Področje tržno-cenovne politike

Sektor za kmetijske trge združuje pet oddelkov: oddelek za neposredna plačila, oddelek za intervencijske ukrepe – živalski del, oddelek za intervencijske ukrepe – rastlinski del, oddelek za zunanjo trgovino in oddelek za tržno informacijski sistem (Predstavitvena brošura Agencije Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja, 2001, str. 9).

Oddelek za neposredna plačila

Zakon o kmetijstvu opredeljuje neposredna plačila kot dodatno denarno pomoč pridelovalcem, kadar cene kmetijskih pridelkov oziroma živil ne omogočajo doseganja primerne dohodkovne ravni. Oddelek izvaja postopke uveljavljanja neposrednih plačil,

opredeljenih v predpisih o ureditvah kmetijskih trgov in pripravlja postopke po uredbi o izvedbi ukrepov kmetijske politike. Naloge oddelka se nanašajo na izvajanje neposrednih plačil (na površino), premij, podpor in kompenzacijskih plačil (za živali) upravičencem.

Oddelek za intervencijske ukrepe

Intervencijski ukrep je ukrep kmetijsko-cenovne politike, ki se izvede v primeru neravnovesja med ponudbo in povpraševanjem kmetijskih pridelkov oziroma živil. Oddelek izvaja ukrepe, ki so namenjeni stabilizaciji kmetijskih trgov. Pripravlja tudi vse potrebno za izvedbo intervencijskih ukrepov v skladu z uredbami Sveta in Komisije EU. Naloge oddelka se nanašajo na intervencijske nakupe, skladiščenje in prodajo žita, sladkorja, govejega mesa, masla in posnetega mleka v prahu ter alkohola. Intervencijski ukrepi se izvajajo za področja podpore skladiščenju (pšenice, rži, vina, govejega mesa, masla, smetane, sira in posnetega mleka v prahu); pokrivanja dela stroškov analiz kakovosti pšenice in rži v tržnem odkupu; podpore organizaciji odkupa pšenice in rži; podpore za uporabo zgoščenega grozdnega mošta; obvezne destilacije; pospeševanja prodaje mleka in mlečnih izdelkov.

Oddelek za zunanjo trgovino

Ukrepi kmetijske tržno-cenovne politike, ki so usmerjeni v zagotavljanje stabilnih razmer na domačem trgu in imajo neposreden vpliv na trg kmetijskih pridelkov in živil, so ukrepi za pospeševanje prodaje in porabe, podpora promociji in trženju kmetijskih pridelkov in živil, podpora za prodajo v tujino, uvozna in izvozna dovoljenja, carinske kvote in varščine. Oddelek izvaja ukrepe tržno-cenovne politike po posameznih kmetijskih pridelkih in živilih. Prav tako izvaja uredbi med Republiko Slovenijo in posameznimi državami (članicami EU, CEFTA, EFTA, Hrvaška, Makedonija, Izrael, Turčija, Latvija, Estonija in Litva) in pripravlja izvedbo ukrepov tržno-cenovne politike skladno z uredbami, sprejetimi na Svetu in Komisiji EU. Naloge oddelka se nanašajo na obdelavo in izplačilo vlog za podporo in pripravo kmetijskih pridelkov in živil za zunanji trg; razdeljevanje carinskih kvot; prilagajanje EU zakonodaji in izvedba sprejetih ukrepov (za vzpostavitev sistema izvoznih in uvoznih dovoljenj, varščin in evropskega sistema razdeljevanja carinskih kvot).

6.3.2. Področje strukturne politike

Sektor za razvoj podeželja združuje tri oddelke: Oddelek za prestrukturiranje kmetijstva, živilstva in ribištva, Oddelek za razvoj podeželja in Oddelek za okoljska plačila in manj razvita območja (Predstavitvena brošura Agencije Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja, 2001, str. 15).

V okviru Sektorja za razvoj podeželja se izvajajo ukrepi kmetijske strukturne politike za povečanje učinkovitosti in konkurenčnosti politike za razvoj podeželja in ukrepi za podporo okolju prijazni kmetijski dejavnosti.

Na področju izvajanja predpristopne pomoči SAPARD je naloga sektorja predvsem učinkovito, natančno in zanesljivo izvajanje plačil sredstev iz programa SAPARD. V okviru sektorja se pripravljajo in izvajajo javni razpisi spremljajo in delijo vloge za štiri ukrepe:

- podpore investicijam v kmetijska gospodarstva;
- podpore investicijam v živilsko predelovalno industrijo v sektorjih predelave mesa, rib in mleka;
- podpore investicijam za razvoj dopolnilnih dejavnosti na kmetiji;
- podpore investicijam za razvoj in izboljšave infrastrukture na podeželju.

Oddelek za prestrukturiranje kmetijstva, živilstva in ribištva

Oddelek izvaja ukrepe na področju investicij v kmetijska gospodarstva in v živilsko predelovalno industrijo ter ureditve kmetijskih zemljišč in organiziranosti kmetov. na podlagi javnih razpisov se dodeljujejo finančna sredstva za tehnološke investicije v kmetijska gospodarstva, urejanje kmetijskih zemljišč, prestrukturiranje živilsko predelovalne industrije, in za podpore različnim organizacijam proizvajalcev. V prihodnje bo ta oddelek opravljal tudi naloge strukturnih ukrepov s področja gozdarstva in ribištva.

Oddelek za razvoj podeželja

Oddelek izvaja ukrepe skozi programe celostnega razvoja podeželja in obnove vasi (CRPOV), vinsko-turističnih cest in drugih razvojnih programov, ki zajemajo izboljšanje infrastrukture tudi v kmetijstvu (ureditev poljskih poti, poti do zaselkov, oskrba z vodo in komunalna ureditev v vaseh), izboljšanje ekonomskega in socialnega položaja podeželja ter prostorskega urejanja vasi.

Oddelek za okoljske programe in območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost

Oddelek dodeljuje neposredna plačila na osnovi predpisa o Slovenskem kmetijskem okoljskem programu (EKO-2 in EKO-3). Cilji izvajanja programa so (Interna gradiva Agencije Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja):

- zmanjševanje škodljivih negativnih vplivov kmetijstva na okolje,
- ohranjanje naravnih danosti, biotske pestrosti, rodovitnosti tal in kulturne krajine,
- varovanje zavarovanih območij,
- pomoč pridelovalcem na območjih z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost (EKO-1).

6.4. AKREDITACIJA AKTRP

Slovensko podeželje se ubada s podobnimi težavami kot podeželje v drugih evropskih državah. Demografske razmere se slabšajo, saj se vse več prebivalcev seli v mesta in urbana središča. Za povečanje ravnovesja med podeželskim in mestnim prebivalstvom in zagotavljanje primerne življenjske ravni za podeželske prebivalce naj bi skrbela kmetijska politika, v okviru Evropske unije imenovana »skupna kmetijska politika«. Skupna kmetijska politika ima še ostale pomembne funkcije, med katerimi izstopa utrjevanje kmetijskih trgov, zagotavljanje primerne ravni cen kmetijskih pridelkov in živil, ter povečati storilnost v kmetijski pridelavi. Skupna kmetijska politika je poskrbela za višjo cenovno raven cen kmetijskih pridelkov, kar dosega z uvoznimi dajatvami, intervencijskimi nakupi in izvoznimi nadomestili, kar so osnovna orodja za delovanje tržnega mehanizma – intervencijska agencija ima na tem mestu odločilen pomen, saj ime velik pomen v znatnem deležu funkcij skupne kmetijske politike Evropske unije. Slovenija, kakor tudi vse ostale države kandidatke za vstop v Evropsko unijo, morajo še pred vstopom pridobiti akreditacijo za izvajanje skupne kmetijske politike – oziroma natančneje – za pridobitev in upravljanje proračunskih sredstev namenjenih za izvajanje skupne kmetijske politike.

6.4.1. Postopek akreditacije Agencije za kmetijske trge in razvoj podeželja

Akreditacija je pogoj za črpanje sredstev EU. Agencija za kmetijske trge in razvoj podeželja bo izvajala programe skupne politike EU od dneva vstopa Slovenije v polnopravno članstvo EU. Agencija mora zagotoviti evropsko primerljivo izvrševanje ukrepov, pri čemer je potrebno poudariti zlasti finančni nadzor, to je proračunski in inšpekcijski nadzor pred izplačili posameznih vlog, ki naj bi zagotavljal primerno porabo sredstev (Proračun in EU, Urad vlade za informiranje, 2002, str. 6).

Kriteriji akreditacije Agencije za kmetijske trge in razvoj podeželja

V skladu s smernicami Evropske komisije glede revizije AKTRP pred podelitvijo akreditacije, prvo smernico, ki opredeljuje ključne akreditacijske kriterije in večletnim sporazumom o financiranju, so akreditacijski kriteriji naslednji:

- pisni postopki;
- ločitev nalog;
- pregledi pred izvršitvijo izplačil pomoči;
- izvedbe postopka - zagotovitev javnosti in preglednosti;
- postopki za prevzem obveznosti oziroma izvrševanje plačil;
- računovodski postopki;
- varnost računalniškega sistema in varovanje podatkov;
- notranja revizija.

Z namenom akreditacije AKTRP je potrebno, da agencija izpolnjuje navedene kriterije. Dne 10.7.2001 je sektor za notranjo revizijo pripravil poročilo: Pregled samoocelitve AKTRP (priloga poročila), v katerem je podal ugotovitve in priporočila ob opravljenem testiranju poteka postopkov od sprejema vloge do izplačila zahtevka in računovodskega evidentiranja dogodkov. Iz splošnih zaključkov tega poročila izhaja, da ni priporočil, ki bi bila razvrščena v skupino visoke stopnje tveganja, in bi ugotovljene slabosti oziroma pomanjkljivosti lahko povzročile pomembne neskladnosti z nacionalno in evropsko zakonodajo, odvzem akreditacije, prevare in neizpolnitve ključnih ciljev AKTRP.

Izpolnjevanje kriterijev akreditacije Agencije za kmetijske trge in razvoj podeželja

AKTRP je izdelala podrobne pisne postopke in navodila v zvezi s porabo sredstev SAPARD, in sicer: za sprejem, evidentiranje in obdelavo vlog za odobritev sredstev SAPARD, odobravanje projektov in zahtevkov za izplačilo, zahtevkov za vračilo, za izvrševanje izplačil in računovodsko spremljanje izplačil in vračil. Pisni postopki so predstavljeni po sektorjih in službah AKTRP ter po posameznih delovnih mestih skupaj s strukturo odgovornosti. AKTRP izpolnjuje tudi kriterij ločitve nalog, saj so postopki odobritve vlog so ločeni od izvrševanja izplačila pomoči in od računovodstva. Naloge izvrševanja izplačil so ločene od odobritve in računovodstva in naloge računovodstva so ločene od odobravanja in izvršitve izplačil.

Podrobni postopki preverjanja prejetih vlog ter zahtevkov za izplačilo so izdelani v sektorju za razvoj podeželja ter v sektorju za kontrolo. Vsi postopki so načrtovani tako, da je zagotovljena tako horizontalna kot vertikalna kontrola. Postopki so spremljani s kontrolnimi listi oziroma ustreznimi obrazci, ki potrjujejo opravljene naloge izvedbe, kontrole in odobritve. Pri odobravanju vlog ter zahtevkov za izplačilo se uporabljajo tudi ugotovitve iz opravljenih analiz tako v sektorju za razvoj podeželja kot v službi za kontrolo in sektorju za finance (upravičenci, pri katerih so bile ugotovljene nepravilnosti; upravičenci, ki niso poravnali svojih obveznosti do AKTRP). Kontrolni postopki pred izvršitvijo plačila zagotavljajo, da so odobrene samo popolne vloge in zahtevki za izplačilo.

Sredstva SAPARD se razdeljujejo izključno preko javnega razpisa. V uredbi o ukrepih kmetijske strukturne politike Programa razvoja podeželja in v pripravljenih javnih razpisih je vključena zahteva Evropske komisije, da v kolikor se na javni razpis javijo proračunski porabniki oziroma vsi, ki jih zadeva zakon o javnih naročilih, le-ti uporabljajo za izvedbo storitev, del oziroma dobav določila in postopke, ki so predpisani z Zakonom o javnih naročilih (Uradni list RS, št. 39/00, 12.5.2000 in 102/00, 10.11.2000). Tako AKTRP izpolnjuje tudi ta kriterij akreditacije.

Vzpostavljeni so ustrezni kontrolni postopki, ki zagotavljajo, da so vse sklenjene pogodbe evidentirane kot rezervacija za bodoče obveznosti do upravičencev ter da so vsi odobreni zahtevki za izplačilo in z njimi povezane odredbe za izplačilo evidentirane kot obveznosti do upravičencev v računovodskih evidencah AKTRP. Vzpostavljeni so postopki spremljanja

pogodbeno dogovorjenih zneskov predpristopne pomoči SAPARD in prejetih zahtevkov za izplačilo teh sredstev po posameznih pogodbah, tako da prejeti zahtevki ne bi prekoračili pogodbeno dogovorjene vrednosti za izplačilo. V okviru kontrolnih postopkov je po zaključku investicije, financirane s sredstvi SAPARD, za zagotovitev namenske uporabe sredstev, predviden še poseben kontrolni postopek. Ta se opravlja v skladu z internimi pravili za vzorčenje, na pobudo kateregakoli od zaposlenih v sektorju za razvoj podeželja, predvsem zaradi suma nenamenske uporabe sredstev ter na podlagi prijav tretjih oseb.

Predpisani so kontrolni postopki, ki zagotavljajo knjiženje vseh odobrenih obveznosti do upravičencev, izplačil upravičencem, vzpostavitev terjatev do upravičencev za neupravičeno prejete zneske ter prejem vračil. Kontrolne postopke spremljajo sezname preverjanj. Računovodsko evidentiranje obveznosti in terjatev se opravlja tako v EUR kot v SIT. Navodila za finančno računovodsko poslovanje in priročniki za delo v obeh sektorjih določajo postopke vzpostavitve obveznosti, postopke ob izplačilu - znižanje obveznosti do upravičencev ter poročanje o prejemu in porabi sredstev na računu SAPARD, preračun teh sredstev v nacionalno valuto, postopke za zagotovitev pravočasnosti izplačil na račune upravičencev, vzpostavitev terjatev za neupravičeno prejeta sredstva ter vračila neuporabljenih sredstev v skladu z zahtevami večletnega sporazuma o financiranju.

Logična varnost informacijskega sistema zagotavlja s pravicami dostopa do podatkov, dodeljevanje unikatnega gesla in uporabniškega imena vsakemu uporabniku, proženje zahteve za ponovno prijavo po 5-tih minutah z nastavitvijo programske opreme, ki omogoča centralno upravljanje z uporabniškimi neaktivnosti uporabnika. Na strežniku se uporablja Novell 5.1. in Novellovo orodje ZEN za upravljanje uporabniških polic, dostop do sistema Lotus Notes, ki je nastavljen v okolju Novell je administriran centralno in omogoča dodeljevanje unikatnih uporabniških imen in gesel.

Sektor notranje revizije je neodvisen od vseh drugih služb in sektorjev v AKTRP in je neposredno odgovoren za svoje delo ter poroča direktorju agencije, kar je razvidno tako iz organizacijske sheme kot tudi ostalih internih aktov. Najpomembnejša naloga sektorja za notranjo revizijo je preverjanje obstoja in delovanja notranjih kontrol v AKTRP ter v primeru prenosa delegirane naloge fizičnega preverjanja na kraju samem. O neobstoju notranjih kontrol, o njihovih slabostih in pomanjkljivostih, oziroma učinkovitosti njihovega delovanju mora redno obveščati direktorja AKTRP. Sektor za notranjo revizijo je do sedaj pripravil eno revizijsko poročilo in eno revizijsko poročilo o ponovnem pregledu za področje sprejemanja vlog v okviru programa SAPARD, ki vsebujeta tudi priporočila za odpravo slabosti in nepravilnosti, ki jih je ugotovil pri pregledu.

Glavni sklepi predakreditacijske revizije

Revizorsko mnenje predakreditacijskega pregleda s strani revizorskega organa Evropske unije (julij 2001) govori v prid uspešnosti slovenske Agencije za kmetijske trge in razvoj podeželja.

Pri revizijskem pregledu delovanja AKTRP v skladu s kriteriji so bile ugotovljene le srednje pomembne in manj pomembne slabosti, ki pa bistveno ne vplivajo na izpolnjevanje akreditacijskih kriterijev.

V Oddelku za računovodstvo sektorja za finance se plačila upravičencem ter vračila neupravičeno prejetih sredstev računovodsko evidentirajo na osnovi izpiskov iz Agencije za plačilni promet. Dostava teh izpiskov na AKTRP je z APP dogovorjena le ustno, zato predakreditacijska revizija predlaga tudi pisno dokumentirano komunikacijo.

V Sektorju za notranjo revizijo se naloge izvršujejo z izdatno pomočjo zunanjih izvajalcev notranjerevizijskih storitev, zato predakreditacijska revizija priporoča, da se v prihodnosti v Oddelku zaposli revizorje za nezasedena delovna mesta.

V sklopu določanja odstotka udeležbe SAPARD sredstev v celotnem projektu mora delavec Agencije samostojno oceniti »znamen čistih prihodek«, kar je zelo težko ugotovljivo in nemerljivo, zato mora Agencija definirati in predpisati izvedljiv merljiv kriterij.

V okviru predakreditacijskega pregleda je Agencija dokumentacijo sproti usklajevala s priporočili revizorja med izvajanjem predakreditacijskega pregleda in Evropske komisije. S tem je vzpostavila sistem notranjih kontrol na vseh nivojih delovanja agencije. Revizorsko mnenje je, da bo agencija z upoštevanjem priporočil in z doslednim izvajanjem programa SAPARD zadostila pogojem za pridobitev akreditacije.

7. SKLEP

Odperto tržno gospodarstvo odpira tudi na področju kmetijstva potrebo po uveljavljanju dejavnikov, ki omogočajo povečevanje konkurenčnosti. Strukturna politika je na tem področju najbolj primeren instrument strategije povečevanja konkurenčnosti nacionalnega kmetijskega sektorja, saj rešuje probleme, ki povzročajo tržne nepopolnosti. Tržno-cenovna politika zajema ukrepe, ki služijo za korekcijo promptne tržne cene z namenom zmanjšanja izgub določenega segmenta tržnih subjektov. Glavni izvajalci tržno-cenovne politike držav članic EU so intervencijske agencije, katerih funkcija se širi, saj le intervencionizem ni najbolj primeren instrument za urejanje tržnih motenj. Strukturna politika rešuje probleme kmetijstva bolj dolgoročno.

Slovenska AKTRP je primer agencije, ki posebejla prehod od tržno-cenovnega pristopa stabilizacije trga, ki ima kratkotrajne pozitivne učinke, k strukturalni kmetijski politiki, ki dolgoročno rešuje fundamentalne sektorske probleme. Z izvedbo strukturalnih reform lahko trg pridobi sposobnost, da sam uskladi ponudbo s povpraševanjem, kar privede do stabiliziranja cene, ki je za obe strani »prava« in pravična – cena ki odraža pravo vrednost in napor proizvodnje, brez družbenih in socialnih škod, ki jih povzročajo strukturalne anomalije nepopolnega trga. AKTRP je primerljiva z evropskimi agencijami, ki jih po pravno-organizacijski plati uvrščamo v skupino agencij v okviru ministrstva za kmetijstvo. Evropska kmetijska politika je načrtana v skladu z obstoječimi potrebami, predvideva reforme, ki so potrebne za normalizacijo in stabilizacijo kmetijskih trgov – evropsko kmetijstvo pa se srečuje z zelo podobnimi problemi kot slovensko, zato je smotrno, da Slovenija nadaljuje in izpelje prizadevanja za članstvo v EU tudi zaradi problematike kmetijskih trgov. Implementacija SKP v slovenske razmere lahko prinese veliko koristi; država pa je s svojo ekonomsko-politiko odgovorna za njeno čim manj bolečo izvedbo, še posebej na plečih malega kmeta.

Agencija, ki bo z vstopom v EU pristojna za izvajanje obeh plati SKP (tržno-cenovne ter strukturalne politike) ima velik pomen za državo, še posebej za kmetijstvo. Da bi bila Slovenija upravičena do sredstev s strani EU, mora izpolnjevati določene institucionalne in pravno-formalne pogoje, katerim je tudi z ustanovitvijo in delovanjem Agencije zadoščeno, saj ima akreditirana agencija (ter s tem tudi država) pravico do črpanja iz strukturalnih skladov, v tem primeru EKUJS. Tudi predpristopna pomoč (SAPARD) pogojuje svojo uresničitev v usklajenosti Agencije z zahtevami EU oziroma SKP. Izvajanje SKP ne sme temeljiti pretežno na ukrepih tržno-cenovne politike, ampak mora bazirati na strukturalni politiki, ki bo v prihodnosti položila nove temelje za osnovanje neproblematičnih kmetijskih trgov, kjer bo državna intervencija nastopila le ob večjih šokih, neodvisnih od tržnih silnic ponudbe in povpraševanja.

Tako lahko danes, tik pred vstopom Slovenije v EU, ocenimo, da je evropska skupna kmetijska politika ustrezna tudi za model slovenskega kmetijstva in reševanje njegove

problematike, po drugi strani pa je Slovenija na področju kmetijstva s pravno-formalnega in institucionalnega vidika pripravljena za vstop v EU. Morebitna kolizija interesov in pričakovanj je vprašanje dejanske prakse, zato je razumljiv strah podeželskega prebivalstva pred nepredvidljivimi učinki vstopa slovenskega kmetijstva v evropsko integracijo. Rešitev naj bi ponudila država, tako v obliki boljše informiranosti in razpoložljivosti informacij in nasvetov, kot tudi z državnim ukrepanjem - kar pa dejansko ne pomeni državne intervencije. Vloga države naj bo stabilizacijska, v skladu z zgodnjo fazo splošne liberalizacije kmetijstva ob prelomu tisočletja.

LITERATURA

1. CUNDER Tomaž et al.: Slovensko kmetijstvo in Evropska unija. Ljubljana : ČŽD Kmečki glas, 1997. 440 str.
2. ERJAVEC Emil et al.: Slovensko kmetijstvo in Evropska unija. Ljubljana : ČŽD Kmečki glas, 1997. 439 str.
3. HARVEY R. David: The future of the CAP? Problems and proposals. Malden : Institute of Economic Affairs, 2000, junij, str. 34-41.
4. JUVANČIČ Luka, Erjavec Emil: Ekonomske in institucionalne posledice vključitve Slovenije v Evropsko unijo za agroživilstvo. Slovenska ekonomska revija, Ljubljana, 50 (1999), 1, str. 67-88.
5. JUVANČIČ Luka et al.: Pregled skupne kmetijske politike. Domžale : Biotehniška fakulteta, 2001. 224 str.
6. KUDURSHIAN Aram: Economics Study Guide: Government intervention. 2002, 5 str.
7. MARTIN Will, Winters L. Alan: The Uruguay Round and the Developing Economies. Washington D.C.: The World Bank, 1995. 465 str.
8. MOUSSIS Nicholas: Evropska unija. Ljubljana : Littera picta, 1999. 490 str.
9. ROEDERER Christilla: How Do Institutions Matter? Južna Karolina : USC, 2000. 15 str.
10. SAMUELSON Paul A., Nordhaus William D.: Economics. Boston : Irwin McGraw-Hill, 1998. 781 str.
11. VAN DER BIJL, G.: EU Agricultural Policy After 2000. Utrecht : Centre for Agriculture & Environment, 1999. 32 str.

VIRI

1. Interna gradiva Agencije Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja. Ljubljana 2002.
2. Interna gradiva Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Ljubljana, 2002.
3. Intervention unit. MMM, The Ministry of Agriculture and Forestry, Finska. [<http://mmm.fi/interventio/palaute.htm>], 1.10.2002.
4. Kmetijstvo in EU. Ljubljana : Urad vlade RS za informiranje, 2002. 10 str.
5. Načrt razvoja podeželja 2000-2006. Ljubljana : Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, 2000. 85 str.
6. Predstavitvena brošura Agencije Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja. Ljubljana : Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, 2001. 23 str.
7. Pregled kmetijske politike: Slovenija. Ljubljana : OECD, 2001. 184 str.
8. Programi PHARE, ISPA in SAPARD v Sloveniji. Ljubljana : Informacijski center Delegacije Evropske komisije v Sloveniji, 2002. 16 str.
9. Proračun in EU. Ljubljana : Urad vlade RS za informiranje, 2002. 6 str.
10. Rimska pogodba: 38., 39., 40. člen.
11. Slovenija v Evropski uniji. Ljubljana : Urad vlade RS za informiranje, 2002. 144 str.
12. Strategija Republike Slovenije za vključitev v Evropsko unijo. Ljubljana : Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, 1998. 270 str.
13. The Organisation of Intervention Agencies in EC Member States. Bruselj : O'Connor and Company, 1998. 45 str.
14. Uredba 1258/1999, 6. in 7. člen, Evropska komisija, 1999.
15. Uredba 2052/88, Evropska komisija, 1988.
16. Uredba Evropske komisije št. 1663/95, 1995.
17. Uredba o akreditacijskih pogojih za delovanje Agencije Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja (Uradni list RS, št. 78/00).
18. Uredba Sveta ministrov št. 1258/99, 1999.
19. Zakon o javnih naročilih (Uradni list RS 39/00, 12.5.2000 in 102/00, 10.11.2000).
20. Zakon o kmetijstvu RS (Uradni list RS, št. 54/00).

SLOVAR IZRAZOV

A(RS)KTRP – Agencija (Republike Slovenije) za kmetijske trge in razvoj podeželja

CEFTA – Central European Free Trade Association (srednjeevropski sporazum o zunanji trgovini)

CRPOV – Celosten razvoj podeželja in obnove vasi

EAGGF – European Agriculture Guidance and Guarantee Fund (EKUJS)

EFTA – European Free Trade Association (evropski sporazum o zunanji trgovini)

Eksodus - množična izselitev

EKUJS – Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad

EU – Evropska unija

Fine-tuning – fino uravnavanje, uglaševanje

GATT – General Agreement on Tariffs and Trade (splošni sporazum o carinah in zunanji trgovini)

IAKS – integriran administrativni kontrolni sistem

PHARE – pobuda Evropske unije za gospodarsko povezovanje z državami srednje in vzhodne Evrope

SAPARD – Special Accession Programme for Agricultural and Rural Development – posebni program pomoči za kmetijstvo in razvoj podeželja

SKP – skupna kmetijska politika